

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΡΗΤΗΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Τμήμα ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

**Ασχολίες ελεύθερου χρόνου:
Διερεύνηση σε δείγμα φοιτητών**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Της

Λαυρεντίου Μαρίας

(Α.Μ. 4388)

Εισηγητής: *Μιχάλης Ατσαλάκης*

Ηράκλειο 2011

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Για την ολοκλήρωση της πτυχιακής μου εργασίας, θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαιτέρως τον καθηγητή μου κ. **Ατσαλάκη Μιχάλη**, για την πολύτιμη βοήθεια του.

Επίσης, όλους όσους απαντώντας στο ερωτηματολόγιό μου βοήθησαν στην πραγματοποίηση αυτής της έρευνας και ιδιαίτερα, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον κ. **Λιναρδάκη Μανόλη**, Στατιστικό, για την πολύτιμη βοήθεια του στο πρόγραμμα SPSS 16.0.

I

Περιεχόμενα

Περιεχόμενα.....	3
Πρόλογος	4
Κεφάλαιο 1ο	5
Εισαγωγή	5
1.1 Τουρισμός – Εννοιολογικό υπόβαθρο.	5
1.2 Κοινωνικές συνέπειες τουρισμού	7
1.3 Ο Τουρισμός διαμέσου των αιώνων.	9
Κεφάλαιο 2ο	15
Ελεύθερος χρόνος & Τουρισμός.....	16
2.1 Έννοια του «Ελεύθερου χρόνου»	16
2.2 Τουρισμός & Ελεύθερος Χρόνος.....	17
2.3 Αναψυχή & Ελεύθερος Χρόνος.....	20
2.4 Βιβλιογραφικά Δεδομένα.....	22
Κεφάλαιο 3ο	24
Μεθοδολογία έρευνας.....	24
3.1 Σκοπός & πεδίο της έρευνας.....	24
3.2 Δείγμα & διάρκεια της έρευνας.	25
3.3 Ερευνητικό εργαλείο - Συλλογή δεδομένων.....	25
3.4 Πιλοτική έρευνα.....	25
3.5 Δεοντολογία της έρευνας.....	26
3.6 Στατιστική ανάλυση.....	26
Κεφάλαιο 4ο	27
Αποτελέσματα.....	27
Κεφάλαιο 5ο	49
Συμπεράσματα - Συζήτηση.....	49
Βιβλιογραφία	55
β) Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία	55
γ) Πηγές από το διαδίκτυο με ημερομηνία	56
Παράρτημα.....	57

Πρόλογος

Στην παρούσα εργασία έγινε προσπάθεια να αποτυπωθούν έννοιες, απόψεις και διαπιστώσεις για τον ελεύθερο χρόνο που αφιερώνεται στη διάρκεια των διακοπών και σχετίζεται με τον τουρισμό. Οι δραστηριότητες με τις οποίες ενασχολούνται όσοι ταξιδεύουν και κάνουν τουρισμό είναι πολυποίκιλες, άλλοτε εντάσεως και άλλοτε στα πλαίσια της αναψυχής σε συνδυασμό με τη δημιουργική απασχόληση και την διεύρυνση των γνώσεων. Στην περίπτωση αυτή η μελέτη μιας ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας όπως είναι οι φοιτητές, με προκαθορισμένο ελεύθερο χρόνο λόγω ακαδημαϊκών διακοπών, αποτέλεσε σημαντικότερο δείγμα μελέτης για την απάντηση των παραπάνω προβληματισμών, στα πλαίσια εκπόνησης της παρούσας πτυχιακής εργασίας.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες εκφράζονται στον καθηγητή κ. Μιχάλη Ατσαλάκη για τις κατευθύνσεις και οδηγίες του στην ολοκλήρωση της εργασίας αλλά και στους πραγματικούς φίλους φοιτητές που συνέδραμαν στην ανεύρεση και συμπλήρωση των ερευνητικών στοιχείων.

αφιερώνεται στην οικογένεια μου

Κεφάλαιο 1^ο

Εισαγωγή

1.1 Τουρισμός – Εννοιολογικό υπόβαθρο.

Αναζητώντας τον ορισμό του τουρισμού, μπορούμε να πούμε ότι είναι η μετακίνηση των ανθρώπων από τον τόπο διαμονής τους για λόγους αναψυχής και μη, για πάνω από 24 ώρες. Ο τουρισμός δεν έχει να κάνει με εργασιακές δραστηριότητες, δεν έχει να κάνει με περιοχές που είναι σε κοντινή απόσταση και μπορούμε να φτάσουμε την ίδια ημέρα. Επίσημοι κυβερνητικοί τουριστικοί φορείς δεν θεωρούν τουρισμό ταξίδια απόστασης μικρότερης των εκατό μιλίων. Οι φοιτητές, οι εργάτες αλλά και οι μετανάστες δε μπορούν να θεωρηθούν τουρίστες. Σε ένα συνέδριο που έγινε στη Ρώμη το 1963 και αφορούσε τα διεθνή ταξίδια και τον τουρισμό, τα Ηνωμένα Έθνη διαχώρισαν τους επισκέπτες σε δύο κατηγορίες (Feifer, 1986; Hudman & Jackson, 1996):

- Τουρίστες: Θεωρούνται οι προσωρινοί επισκέπτες που μένουν πάνω από 24 ώρες στη χώρα ή τον τόπο που επισκέπτονται και ο σκοπός του ταξιδιού τους έχει να κάνει με κάποια από τις εξής κατηγορίες: διακοπές,

Τ.Ε.Ι. Κρήτης Πτυχιακή εργασία Λαυρεντίου Μαρία
“Ασχολίες ελεύθερου χρόνου: Διερεύνηση σε δείγμα φοιτητών”

διασκέδαση, υγεία, σπουδές, θρησκεία, οικογένεια, φίλοι, αναδημιουργία, συναντήσεις, αποστολές, σπορ .

- Εκδρομείς: Είναι οι προσωρινοί επισκέπτες που μένουν λιγότερο από 24 ώρες στον τόπο προορισμού. Ο στόχος του ταξιδιού προσδιορίζει εάν αυτό είναι τουρισμός (Feifer, 1986; Hudman & Jackson, 1996).

Η βιομηχανία του τουρισμού είναι ένας πολύ σημαντικός παράγοντας ο οποίος εξελίσσεται και μεταβάλλεται στην πάροδο του χρόνου. Είναι η βιομηχανία με τη μεγαλύτερη ανάπτυξη, τις περισσότερες νέες θέσεις εργασίας και φυσικά τη μεγαλύτερη συμβολή στην ενίσχυση του εθνικού εισοδήματος και μετέπειτα της οικονομίας μιας χώρας. Η χώρα μας έχει τεράστιες δυνατότητες όσον αφορά τον τομέα αυτό, όπως όμως και πολλά προβλήματα ούτως ώστε να καταλάβει τη θέση που της αξίζει στην παγκόσμια τουριστική αγορά. Το φυσικό περιβάλλον και η πολιτιστική μας κληρονομιά αποτελούν πολύτιμες πηγές του ελληνικού τουριστικού πλούτου και αυτό θα πρέπει να το εκμεταλλευτούμε (περιβάλλον, υδροβιότοποι, χλωρίδα και πανίδα, ιστορικοί, πολιτιστικοί και θρησκευτικοί θησαυροί, ήλιος, θάλασσα, ιστορία).

Ο τουρισμός λοιπόν ως ένας από τους κυριότερους τομείς μιας εθνικής οικονομίας απαιτεί σωστό σχεδιασμό και πολιτική ούτως ώστε να στηριχτεί και να αναπτυχθεί. Είναι ένας ευαίσθητος κοινωνικός θεσμός που επηρεάζεται από τα ΜΜΕ και την παγκοσμιοποίηση. Οι διεθνείς εξελίξεις, η τρομοκρατία και η οικονομική κρίση είναι παράγοντες οι οποίοι επηρεάζουν άμεσα τη βιομηχανία του τουρισμού. Ο τουρισμός αποτελεί ένα κοινωνικό φαινόμενο το οποίο παρατηρείται από τη δημιουργία του ανθρώπου έχοντας θετικές αλλά και αρνητικές επιπτώσεις. Οι θετικές έχουν να κάνουν με τη μαζικοποίηση πλέον του τουρισμού, ο οποίος δεν είναι πια προνόμιο της «αριστοκρατικής τάξης», τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας οι οποίες συμβάλλουν αποφασιστικά στη μείωση της ανεργίας αλλά και στην αποκέντρωση, τη

συμβολή στην αύξηση του εισοδήματος σε ατομικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο, την ενίσχυση του εισοδήματος ορισμένων επαγγελματιών κτλ. Όσον αφορά τις συνέπειες του τουρισμού στον πολιτισμό αυτές είναι κυρίως θετικές:

- Προστασία και διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς με την συντήρηση και αποκατάσταση μνημείων, παραδοσιακών οικισμών, έργων τέχνης ή δημιουργία μουσείων.
- Πολιτιστικές και καλλιτεχνικές δραστηριότητες με την οργάνωση εκθέσεων φεστιβάλ, διαγωνισμών αλλά και με την αναβίωση τοπικών εθίμων και παραδόσεων.
- Αμοιβαία ανταλλαγή πολιτιστικών αξιών, καθώς ένα από τα χαρακτηριστικά του τουρισμού είναι ότι φέρνει σε επαφή διαφορετικούς πολιτισμούς εθνότητες, ήθη, έθιμα, παραδόσεις, συμβάλλοντας έτσι και στη δημιουργία ειρηνικών σχέσεων ανάμεσα στα έθνη.
- Εκμάθηση και χρήση ξένων γλωσσών από ανάγκη για επικοινωνία.
- Διατήρηση της τοπικής παραδοσιακής αρχιτεκτονικής, αφού εκτός από τα μνημεία και τους αρχαιολογικούς χώρους η παραδοσιακή αρχιτεκτονική μπορεί να θεωρηθεί επίσης πολιτιστικός θησαυρός (Hudman & Jackson, 1996).

1.2 Κοινωνικές συνέπειες τουρισμού

Υπάρχουν όμως και κοινωνικές συνέπειες από το φαινόμενο του τουρισμού καθώς συμβάλει στην διεύρυνση των κοινωνικών σχέσεων στην κοινωνικο-οικονομική ανάπτυξη των λιγότερο ευνοημένων περιοχών και δίνει την ευκαιρία στους τουρίστες να αναπτύξουν σχέσεις με τους κατοίκους της περιοχής που επισκέπτονται. Ένα άλλο κοινωνικό προτέρημα του τουρισμού είναι ότι συγκρατεί τον τοπικό πληθυσμό καθώς η απασχόληση σε ξενοδοχεία, εστιατόρια, ταξιδιωτικά γραφεία, εμπόριο, βιοτεχνίες, ξεναγήσεις κτλ. συχνά αποτρέπει τους νέους από το να εγκαταλείψουν τον τόπο τους. Ένας ακόμα τομέας ο οποίος είναι πολύ σημαντικός για την προσέλκυση τουριστών είναι τα έργα υποδομής και ο εκσυγχρονισμός οι οποίοι

είναι βασικοί παράγοντες για την ποιοτική αναβάθμιση μιας περιοχής. Επιπλέον, η βελτίωση των εσόδων με την βελτίωση του τουρισμού δίνει την δυνατότητα στο κράτος να παρουσιάσει ευρύτερη κοινωνική πολιτική όπως π.χ. η κατασκευή ευαγών ιδρυμάτων για την περίθαλψη ασθενών και αναξιοπαθόντων ατόμων. Εκτός όμως από τις θετικές επιδράσεις του τουριστικού θεσμού στην κοινωνία υπάρχουν και οι αρνητικές συνέπειες οι οποίες είναι εξίσου σημαντικές:

- Αρνητικές συνέπειες στην οικονομία. Η οικονομική εκμετάλλευση και κερδοσκοπία των ντόπιων σε βάρος του τουρίστα, καθώς οι μη κερδοσκοπικές σχέσεις όπως φιλοξενία και ανθρώπινες επαφές άρχισαν σταδιακά να παραχωρούν την θέση τους σε σχέσεις πρόσκαιρου κέρδους και έτσι οι τουρίστες πέφτουν θύματα εκμετάλλευσης.
- Εμφάνιση παρα-οικονομικών επιπτώσεων. Ίσως είναι η σημαντικότερη κοινωνική επίπτωση. Εδώ έχουμε να κάνουμε με επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών όπως ξενοδοχεία μπαρ ταβέρνες κτλ. Το χαρακτηριστικό αυτών των επιχειρήσεων είναι ότι σε πολλές περιπτώσεις αποκομίζουν υπέρογκα κέρδη και είναι δύσκολο να ελεγχθούν φορολογικά έτσι λοιπόν παρουσιάζεται ευρείας κλίμακας φοροδιαφυγή.
- Αύξηση του κόστους ζωής στις περιοχές με υπερανάπτυξη του τουρισμού σε αυτή την περίπτωση παρατηρείται το φαινόμενο οι υπανάπτυκτες ή αναπτυσσόμενες χώρες να βασίζονται στον τουρισμό ούτως ώστε να ξεφύγουν από την οικονομική δυσανεξία στην οποία βρίσκονται.
- Σύγκρουση τουριστών.
- Μιμητισμός. Οι τουρίστες γίνονται σε πολλές περιπτώσεις αντικείμενο αντιγραφής από τους ντόπιους και κυρίως τους νέους.
- Ξενοφοβία. Είναι η περίπτωση όπου οι τουρίστες δεν είναι ευπρόσδεκτοι από τους ντόπιους και μπορεί να οφείλεται σε ψυχολογικούς, πολιτιστικούς ή κοινωνικούς λόγους.

- Αρνητική σχέση ανάμεσα στους ντόπιους και τους τουρίστες. Η σχέση αυτή μετατρέπεται κάποτε σε σχέση που θυμίζει έντονα την στάση εξάρτησης του υπαλλήλου από τον εργοδότη του.
- Η αλλοτρίωση που παρατηρείται σε τουριστικούς προορισμούς μαζικής εισροής π.χ. Μύκονος όπου συχνά σε τέτοιες περιοχές οι επισκέπτες είναι πολλαπλάσιοι από τους μόνιμους κατοίκους.
- Αλλαγές στην κοινωνία και τις οικογενειακές σχέσεις. Η οικογένεια υποβαθμίζεται κάτι το οποίο οδηγεί σε συγκρούσεις.
- Περιφρόνηση και εγκατάλειψη των τοπικών παραδόσεων και του τοπικού πολιτισμού καθώς διοργανώνονται πολλές φορές διάφορες πολιτιστικές εκδηλώσεις μόνο για τουρίστες μεταμορφώνοντας ιστορικά και θρησκευτικά μνημεία χάνοντας έτσι το νόημα τους.
- Η αύξηση των τιμών γης στις αναπτυσσόμενες τουριστικές περιοχές που προωθεί το εύκολο κέρδος.
- Η αλλοίωση της σύνθεσης του πληθυσμού.
- Η καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος από την αλόγιστη και άναρχη πολεοδομική-αρχιτεκτονική δόμηση καθώς επίσης και
- Οι διαφοροποιήσεις οι οποίες δημιουργούνται από τις διαπροσωπικές σχέσεις.

Τέλος, η υποβάθμιση του περιβάλλοντος από την ανάπτυξη του τουρισμού είναι ένα θέμα το οποίο θα πρέπει να απασχολήσει σοβαρά τους ιθύνοντες, είτε πρόκειται για φυσικό περιβάλλον είτε για δομημένο.(Ζαχαράτος & Τσάρτας, 1999; Hudman & Jackson, 1996).

1.3 Ο Τουρισμός διαμέσου των αιώνων.

Ο τουρισμός είναι ένα μεγάλο κεφάλαιο στην ιστορία του κόσμου από τους αρχαίους χρόνους μέχρι σήμερα. Χρειάστηκε μια μακρόχρονη πορεία και πολλές

αλλαγές ούτως ώστε να πάρει τη μορφή που έχει σήμερα η οποία ολοένα και μεταβάλλεται. Τα περισσότερα ταξίδια μέχρι το 1000μΧ. γίνονται για εμπορικούς και πολιτικούς λόγους. Ακολουθούν τα καραβάνια προσκυνητών στην Παλαιστίνη η οποία σύντομα πια γίνεται ο τουριστικός προορισμός της εποχής για τους Χριστιανούς. Έπειτα, ξεκινούν και τα ταξίδια των εξερευνήσεων και των πρώτων ανακαλύψεων. Έτσι, σιγά-σιγά μαζικοποιείται πια ο τουρισμός και αποκτά άλλη σημασία. Η μαζικοποίηση πλέον των ταξιδιών δίνει ώθηση για τη δημιουργία των πρώτων «πρακτορείων μεταφοράς» που εμφανίζονται κυρίως στη Βενετία και στην Αγγλία. Οι Ενετοί ως κυρίαρχοι της θάλασσας και του εμπορίου της εποχής θα οργανώσουν πρώτοι ένα πακέτο τουριστικών υπηρεσιών που θα περιλαμβάνει το ταξίδι, το φαγητό, τις μεταφορές, τη διαμονή και εξυπηρετήσεις. Στο διάστημα που μεσολαβεί από το 12ο έως το 15ο αιώνα παρατηρείται αύξηση του αριθμού των εμπορικών ταξιδιών η οποία σχετίζεται με την ανάπτυξη ορισμένων σημαντικών πόλεων στην Ευρώπη. Σιγά-σιγά αρχίζουν και τα εκπαιδευτικά ταξίδια από διάσημες πανεπιστημιούπολεις της εποχής, όπως η Οξφόρδη. Στα τέλη του 14ου αιώνα θα εμφανιστεί το πρώτο επίσημο διαβατήριο. Μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα ταξίδια που πήραν την ονομασία Grand Tour (μεγάλη περιήγηση) και έφεραν χιλιάδες νεαρούς Άγγλους και όχι μόνο στην Ευρώπη της εποχής ιδιαίτερα στην Ιταλία και τη Γερμανία. Πολλοί από αυτούς διάλεξαν το ταξίδι αυτό για να αποκτήσουν εμπειρία και εκπαίδευση στο επάγγελμα που θα ακολουθούσαν όμως σταδιακά ο τύπος αυτός ταξιδιού (Grand Tour) γίνεται απαραίτητο στοιχείο πλέον στη μόρφωση κάθε νέου που προέρχεται από «καλή οικογένεια». Έτσι, σιγά-σιγά μαζικοποιείται ο τουρισμός και αναπτύσσονται τα οργανωμένα πλέον τουριστικά πακέτα. Πολλοί ταξιδιώτες και περιηγητές οδηγούνται μεταξύ 14ου και 17ου αιώνα και στην Ελλάδα. Στην Ευρώπη αναπτύσσεται ένας τύπος ταξιδιού που παρουσιάζει ομοιότητες με το «Grand Tour» έχοντας ως βάση το ρομαντισμό την αρχαιολατρία και την ιστορική αναζήτηση. Ο 19ος αιώνας εύκολα χαρακτηρίζεται αιώνας κλειδί για την ανάπτυξη του τουρισμού (Βενετσανοπούλου, 2006; Towner, 1985). Η βιομηχανική επανάσταση και τα επιτεύγματα της (σιδηρόδρομος, ατμόπλοια, μέσα μαζικής μεταφοράς) συμβάλουν

αποφασιστικά στην ανάπτυξη αυτή. Ο τουρισμός πριν από μερικά χρόνια υπήρξε προνόμιο των ανώτερων κοινωνικών και οικονομικών τάξεων. Σήμερα, αυτό το προνόμιο το διαθέτουν όλοι οι άνθρωποι στο δυτικό πολιτισμό. Έπειτα, άρχισε σιγά-σιγά να εμφανίζεται και ο μαζικός τουρισμός που αντιπροσώπευε τις λαϊκές τάξεις. Μπορούμε να πούμε σε αυτό το σημείο ότι η ανάπτυξη του τουρισμού οφείλεται σε πολλά αίτια:

α) Υποκειμενικά αίτια:

1. Η τάση για διερεύνηση του περιβάλλοντος. Έχει να κάνει με τη μετακίνηση των κατοίκων του χωριού προς τις πόλεις όπως και το αντίστροφο, όπως επίσης και τη μετακίνηση των κατοίκων των αναπτυγμένων χωρών προς τις λιγότερο αναπτυγμένες και αντίστροφα. Σήμερα ο τουρίστας όσο ταξιδεύει του αρέσει να βλέπει τις ομορφιές της φύσης, τον τρόπο ζωής των άλλων ανθρώπων, την κληρονομιά παλαιών πολιτισμών, να γνωρίσει τους συνανθρώπους του, τα ήθη και έθιμα των άλλων χωρών.
2. Η τάση για ανθρώπινη επικοινωνία. Το εμπόριο-συναλλαγές-εκπαίδευση, οδηγούν το άτομο να έχει μεγαλύτερη επικοινωνία με τους συνανθρώπους του. Γενικά, το άτομο σαν κοινωνικό όν που είναι έχει την ανάγκη να γνωρίσει την ιστορία και τον πολιτισμό μέσω του τουρισμού.
3. Η τάση φυγής. Το άτομο, επιθυμεί να αλλάξει και να αναζητήσει νέες εμπειρίες, γενικά να ξεφύγει από την καθημερινή ρουτίνα.
4. Η τάση για μίμηση. Οι περιγραφές ταξιδιών, τόπων κτλ. και οι προφορικές ή γραπτές αφηγήσεις περιστατικών, ηθών, εθίμων από άτομα τα οποία έχουν ταξιδέψει προκαλούν στους άλλους την επιθυμία να ταξιδέψουν.

β) Αντικειμενικά αίτια που συνετέλεσαν στην ανάπτυξη του τουριστικού φαινομένου. Τα ταξίδια αναψυχής αρχίζουν να πραγματοποιούνται στα τέλη του 18ου αιώνα και αναπτύχθηκαν στις αρχές του 19ου αιώνα. Το σύγχρονο τουριστικό φαινόμενο δε θα μπορούσε να υπάρξει χωρίς τις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές προϋποθέσεις και η ανάπτυξη οφείλεται στους εξής λόγους:

1. Στην αύξηση του κατά κεφαλήν εισοδήματος. Με το χρόνο ο διεθνής τουρισμός άρχισε να αναπτύσσεται όλο και πιο πολύ χάρη στην αύξηση του κατά κεφαλήν εισοδήματος που παρατηρήθηκε στις χώρες της κεντρικής Ευρώπης και της Βόρειας Αμερικής.
2. Η εντυπωσιακή ανάπτυξη της τεχνολογίας. Αυτή επηρέασε σε πολύ μεγάλο βαθμό τις μετακινήσεις. Εκμηδενίστηκαν οι αποστάσεις και έτσι ο τουρισμός μπόρεσε να αναπτυχθεί ακόμη πιο γρήγορα. Αυτό όμως που άλλαξε αποφασιστικά την πορεία του τουρισμού και την βελτίωσε σε μεγάλο βαθμό ήταν η ανάπτυξη της αεροπορικής συγκοινωνίας καθώς πια εκατομμύρια άνθρωποι του πλανήτη μπορούν πλέον να ταξιδεύουν από τη μια άκρη του κόσμου στην άλλη.
3. Βελτίωση των ωρών εργασίας και αμοιβής των εργαζομένων. Σε αυτή τη φάση καθιερώνεται πλέον το οχτάωρο στην εργασία με διάφορες κοινωνικές μεταρρυθμίσεις και με σειρά μέτρων από το σύγχρονο κράτος μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Θεσπίστηκαν οι υποχρεωτικές χορηγήσεις αδειών, εξασφαλίστηκαν κοινωνικές παροχές, μειώθηκαν τα όρια της συντάξιμης ηλικίας και γενικώς παρουσιάστηκαν πολλές αλλαγές οι οποίες ήταν προς όφελος του εργαζομένου με τα μέχρι τότε δεδομένα.
4. Επικράτηση πολιτικής και οικονομικής σταθερότητας. Η διεθνής ειρήνη και η οικονομική σταθερότητα των διαφόρων χωρών έπαιξε πολύ σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη του τουρισμού.
5. Άνοδος του μορφωτικού επιπέδου των λαών. Με την υποχρεωτική πρωτοβάθμια και μέση εκπαίδευση και γενικά την διάδοση της παιδείας το αποτέλεσμα ήταν η διεύρυνση των γνώσεων της ιστορίας, του πολιτισμού, των ηθών και εθίμων, της γεωγραφίας, της αρχιτεκτονικής, της λογοτεχνίας, της τέχνης κτλ και έτσι όλα αυτά έγιναν πόλος τουριστικής έλξης.
6. Η αλματώδης ανάπτυξη των τουριστικών επιχειρήσεων. Οι τουριστικές επιχειρήσεις πραγματοποίησαν ραγδαία ανάπτυξη μετά τον Β' Παγκόσμιο πόλεμο. Οι επιχειρήσεις αυτές πριν από τον πρώτο Παγκόσμιο είχαν πολύ

περιορισμένη δραστηριότητα, όταν όμως μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο αποκαταστάθηκε πλέον η ειρήνη έχοντας ως συνέπεια και την οικονομική ευημερία οι επιχειρήσεις αυτές άρχισαν να αναπτύσσονται.

7. Παροχή πιστώσεων και άλλων διευκολύνσεων προς τους τουρίστες. Οι πιστωτικές και οικονομικές διευκολύνσεις τις οποίες ειδικοί οργανισμοί παραχώρησαν στο κοινό έχουν προωθήσει σημαντικά τον διεθνή τουρισμό.
8. Η απλοποίηση των απαιτούμενων διατυπώσεων. Η απλοποίηση των απαιτούμενων διατυπώσεων βοήθησε σημαντικά στις μετακινήσεις από χώρα σε χώρα. Η απλοποίηση των τελωνειακών ελέγχων ιδιαίτερα στις χώρες της ΕΕ, η έκδοση διαβατηρίων κτλ.
9. Η δια αλληλογραφίας επικοινωνία από απόσταση. Αποτελούσε το μόνο μέσο επαφής και σήμερα έχει εγκαταλειφτεί καθώς τη θέση της πήραν πλέον το τηλέφωνο, το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο και το φαξ δίνοντας πλέον την δυνατότητα του συντονισμού των εκδρομών για τα τουριστικά γραφεία και των κρατήσεων των ξενοδοχείων με ασφαλέστερο και ταχύτερο τρόπο.
10. Η εξέλιξη των ΜΜΕ. Το ραδιόφωνο, η τηλεόραση, το διαδίκτυο, ο κινηματογράφος, η λογοτεχνία, η χρήση των βίντεο κ.α. είναι παράγοντες οι οποίοι δίνουν πλέον στους ενδιαφερόμενους τις πληροφορίες που χρειάζονται για την κατάσταση που επικρατεί σε μια χώρα που έχουν σκοπό να επισκεφτούν.

Μετά το 1950 ο τουρισμός αρχίζει να αναπτύσσεται με εντυπωσιακούς ρυθμούς που αποτυπώνονται τόσο στους δείκτες κίνησης των τουριστών (αφίξεις, διανυκτερεύσεις), όσο και στους οικονομικούς και αναπτυξιακούς δείκτες που τον χαρακτηρίζουν (τουριστική δαπάνη, απασχόληση, επενδύσεις, υποδομή). Πρόκειται πλέον για ένα ιδιόμορφο κοινωνικό φαινόμενο που αφενός σχετίζεται με τα νέα κοινωνικά και καταναλωτικά πρότυπα που επικρατούν στις αναπτυγμένες κοινωνίες και αποτυπώνονται κατά κύριο λόγο στους τρόπους χρήσης του ελεύθερου χρόνου, και αφετέρου δημιουργεί έναν ισχυρό οικονομικό τομέα ο οποίος επηρεάζει άμεσα τις επιλογές και τα χαρακτηριστικά της ανάπτυξης χωρών ή περιοχών. Η αλματώδης

ανάπτυξη του τουρισμού επηρεάστηκε άμεσα και ενισχύθηκε από μια σειρά παράγοντες και γεγονότα που σηματοδότησαν τη μεταπολεμική περίοδο και ιδιαίτερα τα χαρακτηριστικά της ανάπτυξής της.

Οι παράγοντες αυτοί είναι οι ακόλουθοι:

- Η πολιτική και οικονομική σταθερότητα στις αναπτυγμένες χώρες.
- Η αύξηση του ελεύθερου χρόνου και η παράλληλη ανάπτυξη του «κοινωνικού κράτους» στις αναπτυγμένες χώρες.
- Δημογραφικοί και οικονομικοί παράγοντες.
- Η ανάπτυξη των μαζικών μεταφορικών μέσων(αεροπλάνο, αυτοκίνητο, κτλ).
- Οργανωμένος τουρισμός. «Δημοκρατικοποίηση» του δικαιώματος στον τουρισμό.
- Η μετατροπή του τουρισμού σε καταναλωτικό προϊόν. Διαφοροποίηση τιμών και εξειδίκευση υπηρεσιών.
- Ο τουρισμός προωθείται από την πολιτική των εταιρειών τουρισμού, των κρατών και των οργανώσεων του κλάδου.
- Ο τουρισμός ως κοινωνικό φαινόμενο το οποίο ανταποκρίνεται στα κοινωνικά και καταναλωτικά πρότυπα που αναπτύσσονται στη μεταπολεμική περίοδο. (Τσάρτας 1996)

Η ανάπτυξη του τουρισμού γίνεται με ραγδαίους ρυθμούς και σηματοδοτεί την οικονομική δύναμη του κλάδου αυτού. Είναι χαρακτηριστικό αυτό το οποίο προκύπτει από στοιχεία του παγκόσμιου οργανισμού τουρισμού καθώς παρατηρείται ραγδαία αύξηση των αφίξεων των τουριστών. Από το 1950 έως και σήμερα αυτή η αύξηση εκφράζει και το σημαντικό ρόλο που έχει αποκτήσει η δαπάνη για τουριστικά ταξίδια στο σύγχρονο κόσμο. Έτσι βλέπουμε και την κοινωνική σημασία του τουριστικού ταξιδιού καθώς επεκτείνεται σιγά-σιγά πια και στη μεσαία τάξη των αναπτυγμένων χωρών και δεν αποτελεί πλέον προνόμιο των πλουσίων. Αναπτύσσεται ο οργανωμένος

μαζικός τουρισμός και σιγά-σιγά καταργούνται τα εμπόδια για την ελεύθερη διακίνηση ατόμων. Ο τουρισμός είναι η μεγαλύτερη παγκόσμια βιομηχανία και μάλιστα αποτελεί βασικό παράγοντα της ανάπτυξης της οικονομίας για πολλές αναπτυσσόμενες χώρες, είναι ένα φαινόμενο άμεσα συνυφασμένο όπως είναι φυσικό με τον ελεύθερο χρόνο (Βενετσανοπούλου, 2006; Towner, 1985).

Κεφάλαιο 2^ο

Ελεύθερος χρόνος & Τουρισμός

2.1 Έννοια του «Ελεύθερου χρόνου»

Η ραγδαία μεταπολεμική ανάπτυξη του τουρισμού δε θα είχε πιθανά συντελεστή αν δε μεσολαβούσαν οι ακόλουθες διαφοροποιήσεις σχετικά με τα ισχύοντα πριν από τον πόλεμο:

- ♦ η αλματώδης τεχνολογική ανάπτυξη που εκμηδένισε τις αποστάσεις,
- ♦ οι κατακτήσεις των εργαζομένων, η επέκταση των κοινωνικών παροχών και η νομοθετική κατοχύρωση των διακοπών,
- ♦ η υποβάθμιση της «ποιότητας ζωής» και η συσσώρευση ποικίλων κοινωνικών και ψυχολογικών παθήσεων (λ.χ. άγχος, αλλοτρίωση, καθιστική ζωή, μόλυνση, κακή διατροφή κ.λ.π.) (Λύτρα, 1988).

Παρ' όλα αυτά βασικό σημείο αναφοράς για την άσκηση της τουριστικής διεργασίας παραμένει η ύπαρξη αλλά και η διάθεση ελεύθερου χρόνου, γεγονός που παρά τις όποιες βελτιώσεις φαίνεται ότι εξακολουθεί να μαστίζει τη σύγχρονη κοινωνία. Η αναγκαιότητα του ελεύθερου χρόνου και των διακοπών είχε ήδη επισημανθεί από τα Ηνωμένα Έθνη στην «Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου» από το 1948, όπου αναφέρεται:

«Κάθε άτομο έχει δικαίωμα ανάπαυσης και σκόλης και λογικού περιορισμού της διάρκειας της εργασίας καθώς και περιοδικής άδειας μετά αποδογών»

(Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών 1948 (ΟΗΕ).

Παράλληλα η Διακήρυξη της Μανίλας πιστοποιούσε 32 χρόνια αργότερα, ότι:
«Η ανάπτυξη του τουρισμού είναι συνδεδεμένη με την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη των εθνών και μπορεί να καταστεί δυνατή μόνο εάν ο άνθρωπος έχει πρόσβαση στη δημιουργική ανάπαυση και στις διακοπές και μόνο αν απολαμβάνει την ελευθερία του να ταξιδεύει μέσα στο πλαίσιο του ελεύθερου χρόνου και της ανάπαυσης, τις οποίες υπογραμμίζεται ο βαθιά ανθρώπινος χαρακτήρας» (Λύτρας, 1983).

2.2 Τουρισμός & Ελεύθερος Χρόνος

«Ελεύθερος χρόνος είναι το μέρος εκείνο από το χρόνο του ατόμου που απομένει όταν έχουν αντιμετωπιστεί όλες οι άλλες απαιτήσεις για την ικανοποίηση βασικών αναγκών όπως είναι η εργασία, ο ύπνος, οι κοινωνικές απασχολήσεις και υποχρεώσεις. Ο ελεύθερος χρόνος είναι σημαντικός γιατί είναι ο χρόνος που έχουμε στη διάθεσή μας, μακριά από την εργασία μας. Έτσι, μας δίνεται η δυνατότητα επιλογής για την εκμετάλλευση του χρόνου αυτού.» (Ατσαλάκης, 2007).

Ο ελεύθερος χρόνος και το πως εξελίχτηκε στην πάροδο του χρόνου είναι ένα γεγονός με μεγάλο ενδιαφέρον το οποίο κατακτήθηκε με κόπους και θυσίες ούτως ώστε να πάρει τη μορφή που έχει σήμερα. Είναι ένα προϊόν του πολιτισμού και αρχίζει να γεννιέται με τη βιομηχανική επανάσταση. Είναι χαρακτηριστικό ότι τα πρώτα χρόνια ο άνθρωπος είχε ελάχιστο έως μηδαμινό ελεύθερο χρόνο στη διάθεσή του και ουσιαστικά ζούσε για να δουλεύει, χωρίς να μπορεί να είναι ενεργό μέλος της κοινωνίας αφού η εξαντλητική εργασία και ο ελάχιστος ελεύθερος χρόνος δεν επέτρεπαν κάτι τέτοιο. Χρειάστηκε να φτάσουμε στο τελευταίο τρίτο του 18ου αιώνα (αρχή της βιομηχανικής επανάστασης) ώστε να αλλάξει σταδιακά η κατάσταση αυτή.

Ο παλιός αγροτικός κόσμος μετακινείται στις πόλεις οι οποίες πια μετατρέπονται σε εστίες της καθημερινή ζωής με κέντρο το εργοστάσιο, ο παραδοσιακός τεχνίτης εξαφανίζεται σιγά-σιγά, μια νέα εργατική τάξη αντικαθιστά τους ευγενείς γαιοκτήμονες και η εργατική τάξη εμφανίζεται στο προσκήνιο της ιστορίας. Το 1850 η μέση εργασιακή εβδομάδα ήταν 70 ώρες στις βιομηχανικές χώρες, σήμερα είναι λιγότερες από 40 ώρες. Εκτός της χρονικής βράχυνσης της εργασιακής εβδομάδας οι πληρωμένες διακοπές έγιναν κανόνας και όχι η εξαίρεση στις βιομηχανοποιημένες χώρες. Η ταχύτατη ανάπτυξη των εργασιακών συνδικάτων πριν και μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο αύξησε το διάστημα των πληρωμένων διακοπών σε δύο με τρεις εβδομάδες το χρόνο. Όταν συνδυάστηκε με οχτώ επίσημες αργίες τον χρόνο, λόγω χάρη Πάσχα, Χριστούγεννα, Εθνικές εορτές, οι εργαζόμενοι απέκτησαν σημαντικές ευκαιρίες για να ταξιδεύουν. Το θέμα των ημερών ελεύθερου χρόνου είναι εντυπωσιακό. Η εργασιακή εβδομάδα 5 ημερών και ένα ελεύθερο σαββατοκύριακο, δηλαδή 104 μέρες ελεύθερου χρόνου ετησίως. Εάν σε αυτό προσθέσουμε τις τυπικές πληρωμένες διακοπές των 10 έως 20 ημερών συν τις 10 μέρες αργιών τον χρόνο, συμπεραίνουμε ότι έχουμε περίπου 125 έως 140 μέρες ετησίως, ελεύθερες για ταξίδι. Αυτό σημαίνει ότι περισσότερο από το 1/3 του ετήσιου συνόλου ημερών μπορεί να χρησιμοποιηθεί για ελεύθερες δραστηριότητες. Επιπλέον, η ηλικία συνταξιοδότησης στον βιομηχανικό κόσμο μειώθηκε σημαντικά μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο ενώ αυξήθηκε ο μέσος όρος ζωής. Η μικρότερη ηλικία συνταξιοδότησης και η καλύτερη κατάσταση υγείας του πληθυσμού συνεχίζουν να αυξάνουν την ποσότητα του ελεύθερου χρόνου τον οποίο οι άνθρωποι αναμένουν να απολαύσουν. (Hudman & Jackson, 1996)

Η τουριστική ανάπτυξη που σημειώθηκε μετά τη λήξη του 2ου παγκοσμίου πολέμου άλλαξε την κοινωνική ζωή του σύγχρονου ατόμου. Ο τουρισμός σαν

κοινωνικό, οικονομικό και πολιτικό φαινόμενο άρχισε σιγά-σιγά να επηρεάζει το σύνολο της σύγχρονης κοινωνικής ζωής και διαβίωσης. Η επέκταση της πληρωμένης άδειας διακοπών των 3, 4 και 5 εβδομάδων, η υπερβολική ανάπτυξη των τεχνολογικών δεδομένων και των μέσων μαζικής μεταφοράς, η μείωση του χρόνου απασχόλησης και εργασίας κτλ. Είναι παράγοντες που μετέτρεψαν τον τουρισμό σε μια σύγχρονη κοινωνική οντότητα. Ο τουρισμός σαν κοινωνικό φαινόμενο που ενδιαφέρει το χώρο της κοινωνιολογίας απέκτησε μια ιδιαίτερη σπουδαιότητα γιατί πρόκειται για ένα κοινωνικό θεσμό που τράβηξε το ενδιαφέρον των κοινωνιολόγων. Εδώ και αρκετά χρόνια έχει τεθεί το ζήτημα της επέκτασης του χρόνου των πληρωμένων διακοπών από τις 4 εβδομάδες σε περισσότερες. Εδώ και καμία δεκαπενταετία περίπου ορισμένες ανεπτυγμένες οικονομικά χώρες όπως η Γαλλία, η Γερμανία, η Δανία κλπ., έχουν θεσμοθετήσει και την πέμπτη εβδομάδα πληρωμένων διακοπών, με μοναδικό περιορισμό ότι η πέμπτη αυτή εβδομάδα υποχρεωτικά θα είναι μέσα στο χειμώνα. Παράλληλα, σε κάποιες χώρες όπως η Σουηδία έχει δοθεί και η έκτη εβδομάδα διακοπών, πάλι με τον περιορισμό της χρησιμοποίησης της στη διάρκεια του χειμώνα. Η επέκταση των διακοπών είναι μια νέα πραγματικότητα, ο χρόνος που θα αφιερώνεται σε αυτές θα πολλαπλασιαστεί και αυτές θα γίνουν αναπόσπαστο μέρος της ζωής μας, μιας και ο ελεύθερος χρόνος θα αυξηθεί και οι πολίτες θα επιχειρούν να τον εκμεταλλευτούν τουριστικά. Οι διακοπές θα αποτελέσουν ουσιώδη δραστηριότητα για τη ζωή των λαών, με επιπτώσεις στο οικονομικό, κοινωνικό και μορφωτικό – πολιτιστικό επίπεδο κάθε χώρας, καθώς με το πέρασμα του χρόνου η τουριστική «περιέργεια» θα μετατρέπεται πλέον σε αναγκαιότητα.

Οι οικονομικές τάσεις στον βιομηχανικό κόσμο καθώς αλλάζουν από την κατασκευαστική εργασία στις βιομηχανίες εξυπηρέτησης και στην επεξεργασία πληροφοριών στην εποχή των υπολογιστών, δίνουν ακόμη μεγαλύτερη ελαστικότητα στις ελεύθερες δραστηριότητες από την στιγμή που οι ώρες εργασίας μπορούν να μειώνονται ή μπορεί να χρησιμοποιούνται σε δουλειά στο σπίτι ανάλογα με τις επιλογές του ατόμου.(Τσάρτας 1996) *Μία δεύτερη άποψη του ελεύθερου χρόνου, που*

είναι πολύ σημαντική για την ανάπτυξη του τουρισμού, είναι η αλλαγή στάσης που επήλθε μετά την αστικοποίηση. Οι ψυχολογικές προκαταλήψεις κατά του ελεύθερου χρόνου άρχισαν να καταρρέουν όταν η Ευρώπη και η Αμερική μεταβλήθηκαν από επαρχιακές κοινωνίες σε αστικές. Η βιομηχανική επανάσταση όχι μόνο αύξησε την ικανότητα του εργαζόμενου να παράγει περισσότερο σε λιγότερο χρόνο αλλά επίσης ώθησε τους ανθρώπους σε μια νέα κοινωνική τάξη πραγμάτων η οποία αναγνώρισε τον ελεύθερο χρόνο σαν αναφαίρετο δικαίωμα, χαρακτηριστικό της κοινωνίας μας. Οι παλιές συνήθειες πέθαναν. Δικαιολογούμαστε για πολλές από τις τρέχουσες αναζητήσεις του ελεύθερου χρόνου οι οποίες εξακολουθούν να μας απασχολούν καθώς προσφέρουν υγεία, χαλάρωση και ξεκούραση (Hudman & Jackson, 1996) . Για το λόγο αυτό επέλεξα να ασχοληθώ με το θέμα αυτό καθώς είναι ένα θέμα επίκαιρο και έχει να κάνει άμεσα όχι μόνο με την αναψυχή και τις διακοπές αλλά και με τον ίδιο τον τρόπο ζωής των ανθρώπων. Είναι ένα θέμα οικείο σε εμάς που διανύουμε το στάδιο της φοιτητικής ζωής και έχει να κάνει άμεσα με τη μετέπειτα ζωή μας, καθώς είναι γνωστό ότι οι συνήθειες δύσκολα αλλάζουν και οι περισσότερες από αυτές αποκτούνται σε μικρή ηλικία. Ο ελεύθερος χρόνος είναι μια αξία που πρέπει να την εκμεταλλευτούμε με σωστό τρόπο. Ο χαρακτήρας, η διάθεση, η ψυχολογία αλλά και ο ίδιος ο τρόπος ζωής μας μπορούν να επηρεαστούν άμεσα από μια καλή ή κακή διαχείριση του ελεύθερου χρόνου.

2.3 Αναψυχή & Ελεύθερος Χρόνος

Ψυχαγωγία και άθληση

Με την εξέλιξη του τουρισμού οι αθλητικές εκδηλώσεις συνδέονται και με την ανάπτυξη ξενοδοχειακής υποδομής. Δημιουργούνται ξενοδοχεία αναψυχής, τα οποία καλύπτουν τις θερινές διακοπές και παρέχουν δυνατότητες και εξοπλισμό για οργανωμένη ψυχαγωγία και άθληση

των πελατών τους. Τα ξενοδοχεία αυτά διεθνώς ονομάζονται club, τα λεγόμενα κέντρα παραθερισμού και διακοπών (Λαλούμης, 1999).

Τα club hotels βρίσκονται συνήθως σε παραθαλάσσια σημεία με ιδιαίτερη φυσική ομορφιά. Εδώ υπάρχει υποδομή για διασκέδαση και άθληση. Οι πελάτες είναι εντός κάποιων ορίων ηλικίας και δεν κινούνται μόνοι εκτός ξενοδοχείου.

Η υποδοχή των club hotels περιλαμβάνει πισίνες, night club, beach bar, pool bar, ταβέρνα, γήπεδα για διάφορα αθλήματα, θαλάσσιες εξέδρες, σκάφη για θαλάσσια σπορ, εξοπλισμό καταδύσεων, σκάφη wind surf κ.λ.π. Οι εγκαταστάσεις αυτές πρέπει να είναι όσο το δυνατό συγκεντρωμένες και κοντά στην παραλία (Λαλούμης, 1999).

Στην Ελλάδα σήμερα λειτουργούν περίπου 30 club hotels. Υπάρχουν όμως πολλές μεγάλες ή μεσαίες ξενοδοχειακές μονάδες, οι οποίες προσφέρουν αυτό το προϊόν που περιγράφεται ως ψυχαγωγία και άθληση.

Αθλητισμός

Ο Αθλητισμός είναι ψυχαγωγικό παιχνίδι με σαφείς κανόνες και επιδιώξεις. Στον ομαδικό αθλητισμό παρουσιάζεται κοινή δράση ενός συνόλου ανθρώπων, οι οποίοι βάζουν το μέγιστο των δυνάμεων τους για την επίτευξη ενός στόχου. Οι ανθρώπινες σχέσεις κατά τη διάρκεια της άθλησης είναι ειλικρινείς, ευδιάκριτες αλλά και έντονες. Τα αθλητικά παιχνίδια έχουν ως βασικά χαρακτηριστικά τους σαφείς κανονισμούς και την άμιλλα. Οι αθλητικές δραστηριότητες πρέπει να είναι κατάλληλα ρυθμισμένες ώστε να είναι αποδοτικές (Λαλούμης, 1999).

Οι αθλητικές δραστηριότητες, οι οποίες πραγματοποιούνται στα club hotels είναι:

- ασκήσεις σουηδικής γυμναστικής,
- γυμναστικές ασκήσεις με τη συνοδεία μουσικής(aerobic),
- εξειδικευμένες ασκήσεις για έντονη μυϊκή ανάπτυξη (body building) ή stretching,
- τροχάδην κάλυψη μεγάλων αποστάσεων (jogging),
- γιόγκα,
- τζούντο,
- ποδήλατο, ιππασία, τοξοβολία, αθλητισμός τσίρκου, γκολφ, επιτραπέζια αντισφαίριση, τένις, μπάσκετ, ποδόσφαιρο, αμερικάνικο ποδόσφαιρο,
- βόλεϊ, βόλεϊ στην παραλία (beach volley),
- υδατοσφαίριση (polo), καταδύσεις, συγχρονισμένη κολύμβηση,
- θαλάσσιο σκι, θαλάσσιο σκούτερ (jet ski), υδατοστεγής βάρκες (kayak),
- ιστιοσανίδα (wind surf), ιστιοπλοΐα, κωπηλασία, ψάρεμα σε ανοικτή θάλασσα.

Τα παραπάνω αθλήματα πολλές φορές συνδυάζονται μεταξύ τους. Φυσικά η υποδομή όλων των αθλητικών δραστηριοτήτων(σκάφη, όργανα, κ.λπ.) θα πρέπει να ελέγχεται, να συντηρείται και να αντικαθίσταται και γενικά να είναι σε άριστη κατάσταση. Υπάρχουν club hotels που λειτουργούν και τους χειμερινούς μήνες. Οι στόχοι του ξενοδοχειακού προϊόντος, είτε καλοκαίρι είτε χειμώνα, παραμένουν οι ίδιοι. Εκεί όμως που παρουσιάζονται σημαντικές διαφορές είναι στις δραστηριότητες της αθλητικής animation όπου στα χειμερινά clubs περιλαμβάνονται κολύμβηση και καταδύσεις σε θερμαινόμενες πισίνες, το σκι και το πατινάζ σε φυσικό πάγο ή σε κλειστές αίθουσες με πάγο τεχνητό. Υπάρχουν ειδικά κρουαζιερίπλοια, cruising clubs, τα οποία διαθέτουν αθλητική υποδομή όπως κλειστές και ανοικτές πισίνες, γήπεδα basket, mini golf, volley ball, tennis, squash, παγοδρόμια κ.λ.π. Τα cruising clubs συνήθως πλέον σε εξωτικές παραλίες της Ανατολής και του Νότου και οι

πελάτες φτάνουν συνήθως σ'αυτά αεροπορικάς (Λαλούμης, 1999; Βενετσανοπούλου, 2006).

2.4 Βιβλιογραφικά Δεδομένα

Η αναζήτηση και καταγραφή βιβλιογραφικών δεδομένων που αφορούν την αναψυχή, τον ελεύθερο χρόνο όπως αξιοποιείται κατά τη διάρκεια των διακοπών, ιδιαίτερα στα πλαίσια ταξιδιών αναψυχής ή γενικότερα του τουρισμού, αποτέλεσε ιδιαίτερο αντικείμενο μελέτης για την παρούσα εργασία, τόσο για την κατανόηση εννοιών που σχετίζονται με τις ασχολίες ελεύθερου χρόνου νέων ανθρώπων όσο και στην υποβοήθηση της ανάπτυξης του ερευνητικού μέρους της παρούσας πτυχιακής εργασίας.

Η διαπίστωση ότι στην διεθνή ή ελληνική βιβλιογραφία δεν υπάρχουν πολλές διαθέσιμες μελέτες που να σχετίζονται άμεσα με το θέμα της εργασίας, έγινε αντιληπτή σχεδόν αμέσως στην προσπάθεια αναζήτησης μέσω του διαδικτύου. Ωστόσο εντοπίστηκαν μελέτες που αναφέρονται έμμεσα στο θέμα και ιδιαίτερα στις ασχολίες ελεύθερου χρόνου, ανεξαρτήτως αν εκείνες αναπτύσσονται στα πλαίσια

οργανωμένης ψυχαγωγίας ή κατά τη διάρκεια διακοπών. Αξίζει έτσι κατά τη γνώμη της συγγραφέως να αναφερθούν δύο παραδείγματα μελετών. Μελέτη από την Α' τάξη του 2^{ου} Πειραματικού Λυκείου Αθηνών το 2008/09 για τον ελεύθερο χρόνο στη ζωή των νέων και ιδιαίτερα 120 φοιτητών 18-25 ετών (Σάντου & Ευσταθίου, 2009) και αφού αναπτύχθηκε εκ μέρους τους το θέμα των μέσων ενημέρωσης και ιδιαίτερα της TV λόγω παρακολούθησης στην άσκηση αρνητικών συνεπειών για την υγεία, συμπέραναν από τη ανάλυση τους ότι οι μισοί νέοι έχουν 1-2 ώρες ελεύθερο χρόνο τις καθημερινές και 2-4 ώρες τα Σαββατοκύριακα. Η προτίμηση αξιοποίησης ωστόσο του χρόνου αυτού επιλέγεται από το 1/3 των φοιτητών να γίνεται σε καφετέριες και 1-3 ακόμη να ακούει απλά μουσική. Επίσης τα 2/3 των φοιτητών ανέφεραν ότι δεν ασχολούνται καθόλου με άθληση.

Από ανάλογη μελέτη σε 109 φοιτητές Φυσικής Αγωγής στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, για την αναγνώριση των δραστηριοτήτων αθλητισμού αναψυχής στην Ελλάδα, η Χρόνη (2001) αναφέρει ότι τα αποτελέσματα δείχνουν ότι οι συμμετέχοντες στην έρευνα της αντιλαμβάνονται τον αθλητισμό αναψυχής εντονότερα από την πλευρά των υπαιθρίων δραστηριοτήτων και αμυδρότερα από την πλευρά των ήδη γνωστών αθλημάτων, όπως κολύμβηση, ποδόσφαιρο, μπάσκετ, στίβος, κ.λπ.. Τα περισσότερα παραδείγματα που καταγράφηκαν στη μελέτη από τους φοιτητές αναφέρονταν σε «νέες, μοντέρνες» δραστηριότητες, που υλοποιούνται στην ύπαιθρο, και λιγότερο σε «τετριμμένα ολυμπιακά ή μη-ολυμπιακά» αθλήματα. Η χιονοδρομία, η ορειβασία, η αναρρίχηση, το ποδήλατο, το καγιάκ, το κανό αλλά και το τένις, θεωρήθηκαν από τους ερωτηθέντες ως δραστηριότητες οι οποίες πληρούν τον ορισμό του αθλητισμού αναψυχής.

Κεφάλαιο 3^ο

Μεθοδολογία έρευνας

3.1 Σκοπός & πεδίο της έρευνας.

Σκοπός της παρούσας έρευνας αποτέλεσε η προσπάθεια καταγραφής των ασχολιών στον ελεύθερο χρόνο που έχουν οι φοιτητές, ανεξαρτήτως σχολών φοίτησης ή περιοχής κατοικίας.

Ως ελεύθερος χρόνος τους καθορίστηκε ο χρόνος εκείνος εκτός της κύριας απασχόλησης τους που είναι η διαδικασία ολοκλήρωσης των σπουδών τους ή η ενδεχομένως μερική επαγγελματική απασχόληση τους. Στον ελεύθερο αυτό χρόνο που αφορούσε ουσιαστικά τις διακοπές από την φοίτηση, έγινε προσπάθεια να προσδιοριστούν οι δραστηριότητες ψυχαγωγίας καθώς αυτές τελικά συνοδεύονται από ταξιδιωτικό τουριστικό προορισμό.

Οι φοιτητές αυτοί είναι κατά κύριο λόγο έλληνες, δηλώνοντας δηλαδή ως μόνιμη κατοικία κάποια περιοχή της Ελλάδας.

3.2 Δείγμα & διάρκεια της έρευνας.

Όπως αναφέρθηκε, το δείγμα μελέτης ήταν φοιτητές, και οι οποίοι φοιτούσαν σε σχολές της Ελλάδας ή του εξωτερικού. Η επιλογή τους στηρίχθηκε στην σκόπιμη δειγματοληψία (convenience sampling technique), λόγω αδυναμίας πραγματοποίησης μιας ολοκληρωμένης αμερόληπτης τεχνικής δειγματοληψίας όπως π.χ. στρωματοποιημένης, καθώς απαιτεί υψηλό κόστος και πολύ χρόνο σχεδίασης και επιλογής των μονάδων (Τζωρτζόπουλος, 1991).

Πιο συγκεκριμένα, η επιλογή έγινε με την ανάπτυξη ενός δικτύου διαπροσωπικών σχέσεων και επαφών με άλλους φοιτητές, από άλλες σχολές και περιοχές της χώρας, με την αρχή να αφορά τη σχολή Τουριστικών επιχειρήσεων του ΤΕΙ Κρήτης. Η μετάδοση της πληροφορίας για συμμετοχή στη μελέτη και τη συμπλήρωση ερωτηματολογίου (βλ. επόμενη ενότητα) έγινε από φοιτητή σε φοιτητή μέσω των διαπροσωπικών σχέσεων και επαφών.

Ως επιθυμητό όριο συμμετοχής ορίστηκε το πλήθος των 100 φοιτητών σε διάστημα συλλογής ενός μηνός, τον Σεπτέμβριο του 2007, και αφού είχαν προηγηθεί οι καλοκαιρινές διακοπές και το τέλος του προηγούμενου ακαδημαϊκού έτους.

3.3 Ερευνητικό εργαλείο - Συλλογή δεδομένων.

Το ερευνητικό εργαλείο αποτέλεσε ειδικό δομημένο ερωτηματολόγιο, σχεδιασμένο για την ολοκλήρωση της μελέτης, περιλαμβάνοντας 15 σύνθετες κλειστού τύπου ερωτήσεις και ερωτήσεις δημογραφικών χαρακτηριστικών των ερωτώμενων (βλ. Παράρτημα) (Τζωρτζόπουλος, 1991). Το ερωτηματολόγιο είναι αυτοσυμπληρούμενο από τους φοιτητές, με πλήρως κατανοητές τις υποβαλλόμενες ερωτήσεις.

3.4 Πιλοτική έρευνα.

Προηγήθηκε πιλοτική μελέτη για τη δοκιμή της συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου με συνέντευξη, σε δύο φοιτητές, ώστε να καθοριστούν τα σημεία

διόρθωσης, κατανόησης και τυχόν αλλαγής των ερωτήσεων. Η διαδικασία αυτή δεν έδωσε ουσιαστικές αλλαγές στην σύνταξη, διατύπωση και έκφραση του ερωτηματολογίου.

3.5 Δεοντολογία της έρευνας

Η εκπόνηση της έρευνας έγινε σαφές προς τους ερωτώμενους ότι γίνεται στα πλαίσια ολοκλήρωσης πτυχιακής εργασίας. Ορίστηκε έτσι από τους συντελεστές που την διετέλεσαν η διασφάλιση της εχεμύθειας με την ανώνυμη χρήση των δεδομένων που συλλέγονται. Επίσης, την επιβεβαίωση για την αποκλειστική χρήση των δεδομένων για ερευνητικούς λόγους ακολούθησε η παράκληση για έγκυρη και ειλικρινή διάθεση συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου, ώστε να εξασφαλιστούν οι όροι της αμερόληπτης εξαγωγής συμπερασμάτων.

Η έρευνα σχεδιάστηκε για την εκπόνηση της πτυχιακής εργασίας καθώς εγκρίθηκε και υποστηρίχθηκε από τον επόπτη καθηγητή, δίνοντας τις απαραίτητες διευκρινήσεις, κατευθύνσεις και οδηγίες ώστε να ακολουθεί τους κανόνες ηθικής και δεοντολογίας των ερευνητικών εργασιών.

3.6 Στατιστική ανάλυση

Για τη στατιστική ανάλυση των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε το στατιστικό πρόγραμμα SPSS 16.0 και για την σχηματική απεικόνιση τους το Excel 2003.

Με τις μεθόδους Student t και δυνωμικού ελέγχου, έγινε έλεγχος των δημογραφικών χαρακτηριστικών των φοιτητών ενώ με τη μέθοδο χ^2 ακολούθησε έλεγχος και στις κατανομές των ερωτήσεων που αφορούσαν τον ταξιδιωτικό τους προορισμό, τη χρήση μέσων μεταφοράς, τα καταλύματα και κάθε είδους ψυχαγωγία, δραστηριότητα ή ενασχόληση τη οποία είχαν κατά τη διάρκεια του ταξιδιού τους.

Κεφάλαιο 4^ο

Αποτελέσματα

Από τους 100 φοιτητές της έρευνας, οι 53 ήταν άνδρες και 47 γυναίκες, χωρίς να διαφέρει στατιστικώς σημαντικά η μέση ηλικία τους που ήταν 22 και 21,9 χρόνια αντίστοιχα (πίνακας 1). Από την Κρήτη κατάγεται το 37,7% των ανδρών και το 42,6% των γυναικών, χωρίς να διαπιστώνεται στατιστικώς σημαντική διαφορά στην κατανομή επιλογής τους ($p>0.05$) ενώ σημαντική διαφορά μεταξύ τους εντοπίζεται στην κατανομή τους ως προς τις σχολές φοίτησης τους, όπου π.χ. από ΑΕΙ βρέθηκε το 45,3% των ανδρών και μόλις οι μισές περίπου ή το 23,4% των γυναικών ($p=0,034$). Ωστόσο, το σύνολο των φοιτητών, ανεξαρτήτως φύλου, δήλωσε ότι είχε πραγματοποιήσει κάποιο ταξίδι στη διάρκεια των διακοπών. Η διαπίστωση αυτή δηλώνει σαφέστατα τον άπλετο χρόνο που διαθέτουν οι φοιτητές και την αξιοποίηση του και στην πραγματοποίηση διακοπών αναψυχής και ξεκούρασης, παράλληλα με άλλες δραστηριότητες.

Επίσης, η εξέλιξη αυτή στις απαντήσεις των φοιτητών έδωσε την δυνατότητα στην ανάλυση της παρούσας έρευνας, να συμπεριληφθούν και οι 100 φοιτητές στην αξιολόγηση του ελεύθερου χρόνου τους που συνοδεύτηκε με την πραγματοποίηση κάποιου ταξιδιού αναψυχής. Ακόμη δόθηκε έτσι η δυνατότητα στην μελέτη να αξιοποιήσει στο μέγιστο την πληροφορία που μπορούν να δώσουν οι φοιτητές για τις

δραστηριότητες με τις οποίες ασχολούνται στον χρόνο που αφιερώνουν για τις διακοπές τους, ως αμιγώς ελεύθερο ασχολιών χρόνο!

Πίνακας 1. Περιγραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος των 100 φοιτητών.

		Άνδρες	Γυναίκες	P-value	
Αριθμός		53	47	0,617 †	
Ηλικία, χρόνια	<i>Μέσος όρος (τυπική απόκλιση)</i>	22,0 (1,8)	21,9 (2,3)	0,907 ‡	
Τόπος μόνιμης κατοικίας	<i>Κρήτη</i>	37,7%	42,6%	0,962 ‡	
	<i>Αιγαίο/Κύπρος</i>	17,0%	17,0%		
	<i>N/K Ελλάδα</i>	34,0%	29,8%		
	<i>B. Ελλάδα</i>	11,3%	10,6%		
Σχολή φοίτησης	<i>Πολυτεχνείο</i>	-	6,4%	0,034	
	<i>AEI</i>	45,3%	23,4%		
	<i>TEI</i>	54,7%	68,1%		
	<i>Σχολή μετά το Λύκειο</i>	-	2,1%		
<i>Πραγματοποιήσατε κάποιο ταξίδι κατά τη διάρκεια των περσινών καλοκαιρινών διακοπών (2007);</i>		<i>Ναι</i>	100%	100%	-

† Δυωνυμικός έλεγχος

‡ Έλεγχος Student t

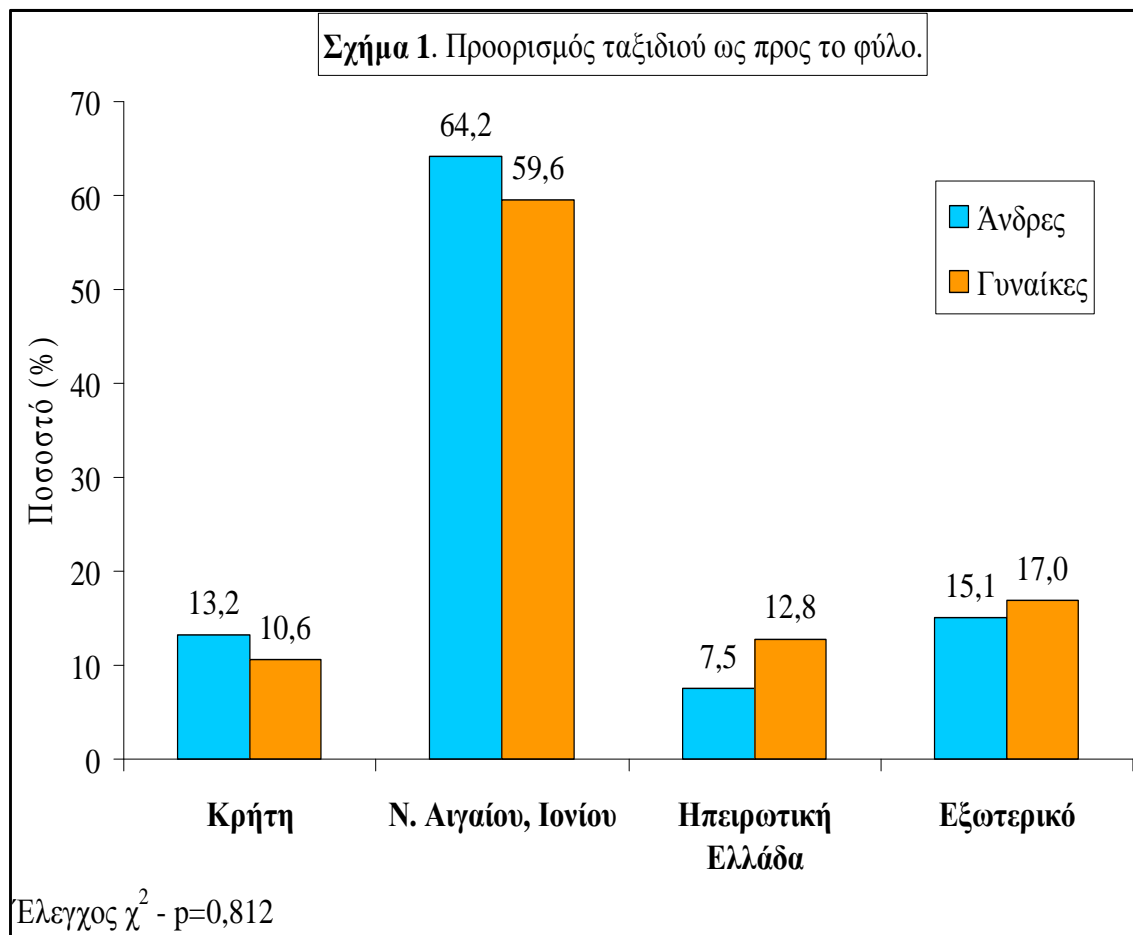
‡ Έλεγχος χ^2

Από τη δήλωση του ταξιδιωτικού προορισμού και ως προς το φύλο (σχήμα 1), βρέθηκε ότι δεν διέφεραν στατιστικώς σημαντικά οι προτιμήσεις και επιλογές ανδρών και γυναικών φοιτητών, δείχνοντας έτσι ομοιομορφία στις επιλογές των νέων ανθρώπων για τους προορισμούς των ταξιδιών αναψυχής.

Πρώτη προτίμηση στις επιλογές αυτές έρχονται τα νησιά του Αιγαίου και Ιονίου με 64,2 και 59,6% και ακολουθεί το εξωτερικό με 15,1 και 17,0% σε άνδρες και γυναίκες, αντίστοιχα. Η προτίμηση των ελληνικών νησιών προφανώς δεν συνδέεται μόνο με τη δημοφιλία τους ως ιδανικοί προορισμοί αναψυχής αλλά και ως προορισμοί με ενδιαφέρον καθώς συνδυάζουν ποικίλες δραστηριότητες όπως π.χ. κολύμβηση,

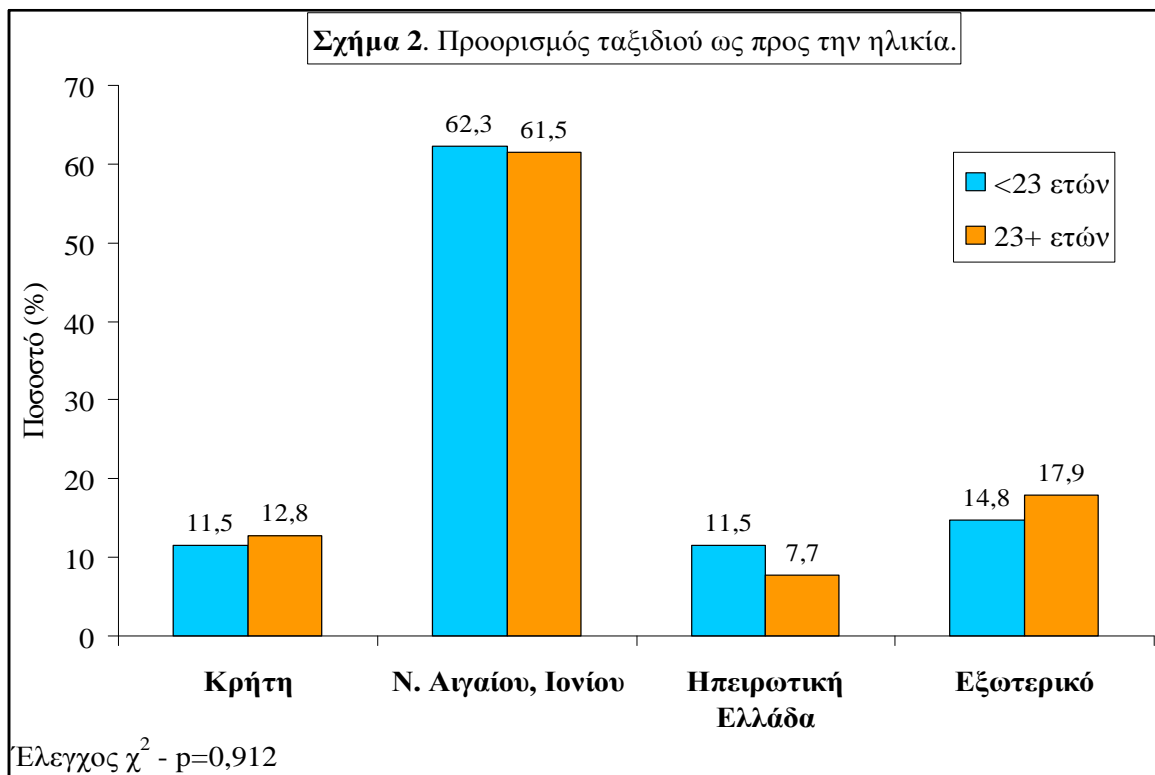

θαλάσσια σπορ, πολιτιστικές και θρησκευτικές εκδηλώσεις κ.α. Φημίζονται για τους δασωμένους λόφους και τις θαυμάσιες παραλίες τους και θεωρούνται ιδανικοί προορισμοί για όσους θέλουν να χαλαρώσουν σε γραφικά, παραδοσιακά χωριά ή να επισκεφτούν κάποια αρχαιολογικά μνημεία όπου τους δίνεται η δυνατότητα να κολυμπήσουν σε κρυστάλλινα νερά, να εξερευνήσουν αρχαία αξιοθέατα, να διασκεδάσουν σε απίθανα νυχτερινά κέντρα και να απολαύσουν έτσι μια έντονη νυχτερινή ζωή και να κάνουν πληθώρα υπαίθριων σπορ. Τα νησιά αυτά, χάρη στα μοναδικά αξιοθέατα και την άρτια τουριστική υποδομή που διαθέτουν, προσελκύουν κάθε χρόνο πλήθος Ελλήνων και ξένων τουριστών, που τα επισκέπτονται για να περάσουν αξέχαστες διακοπές.

Επίσης, από τη δήλωση του ταξιδιωτικού προορισμού αλλά ως προς την ηλικία των φοιτητών (**σχήμα 2**), βρέθηκε ότι δεν διέφεραν στατιστικώς σημαντικά οι προτιμήσεις και επιλογές μικρότερων και μεγαλύτερων σε ηλικία φοιτητών. Πρώτη προτίμηση εξακολουθεί να είναι και στην περίπτωση αυτή τα νησιά του Αιγαίου και Ιονίου με 62,3 και 61,5% και ακολουθεί το εξωτερικό με 14,8 και 17,9%, αντίστοιχα. Και εδώ για τους ίδιους λόγους επιλογής, οι νέοι, φοιτητές και φοιτήτριες, ανεξαρτήτως ηλικίας, κατευθύνονται στην πλειοψηφία τους στα ελληνικά νησιά. Οι ανεξάντλητες φυσικές ομορφιές προσελκύουν τους λάτρεις της φύσης. Πυκνά δάση, καταπράσινες κοιλάδες, άγριες βουνοπλαγιές σε συνδυασμό με μαγευτικές παραλίες, γραφικά λιμανάκια και το γαλάζιο του Ιονίου και του Αιγαίου συνθέτουν ένα σκηνικό αστείρευτου φυσικού κάλλους. Η απόφια φύση θα συνεπάρει τον επισκέπτη και θα του επιτρέψει να επιδοθεί σε δραστηριότητες εναλλακτικού τουρισμού.

Στο **σχήμα 3** έτσι, δίνεται η κατανομή των κινήτρων που δηλώνουν οι φοιτητές για την επιλογή συγκεκριμένου προορισμού. Η «διασκέδαση» φαίνεται ότι αποτελεί το πιο δημοφιλή και βασικό κίνητρο-κριτήριο καθώς επιλέγεται από το 75% των φοιτητών ή περίπου 8 στους 10 φοιτητές και ακολουθούν οι «παραλίες» του προορισμού με 73% και η «ξεκούραση» με 62%. Οι αναφορές αυτές πρωτίστως δείχνουν τη διάθεση των νέων για πραγματική διακοπή από τις κοινές – καθημερινές ασχολίες τους (π.χ. παρακολούθηση μαθημάτων, διάβασμα, εξετάσεις) και δευτερεύοντος την ανάγκη τους για αποξένωση από την καθημερινότητα και διασκέδαση που προσφέρεται εντελώς διαφορετικά σε κάποιες μοναδικές στιγμές στη διάρκεια του ημερολογιακού χρόνου. Ακόμη, η «δημιουργική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου» κατατάσσεται 8^η με επιλογή από το 28% των φοιτητών και ακολουθούν ως 9^η οι «γνώσεις» από το 12%. Η διαφορά ανάμεσα στην επιλογή «διασκέδαση» και στην επιλογή δημιουργική «αξιοποίηση ελεύθερου χρόνου» οφείλεται στη τάση που έχουν οι φοιτητές για χαλάρωση και φυγή από την καθημερινότητα και την μονοτονία των σχολικών δραστηριοτήτων τους. Έτσι π.χ προτιμούν τη διασκέδαση σε κάποιο νυχτερινό bar ή καφετέρια από το διάβασμα κάποιου λογοτεχνικού βιβλίου.

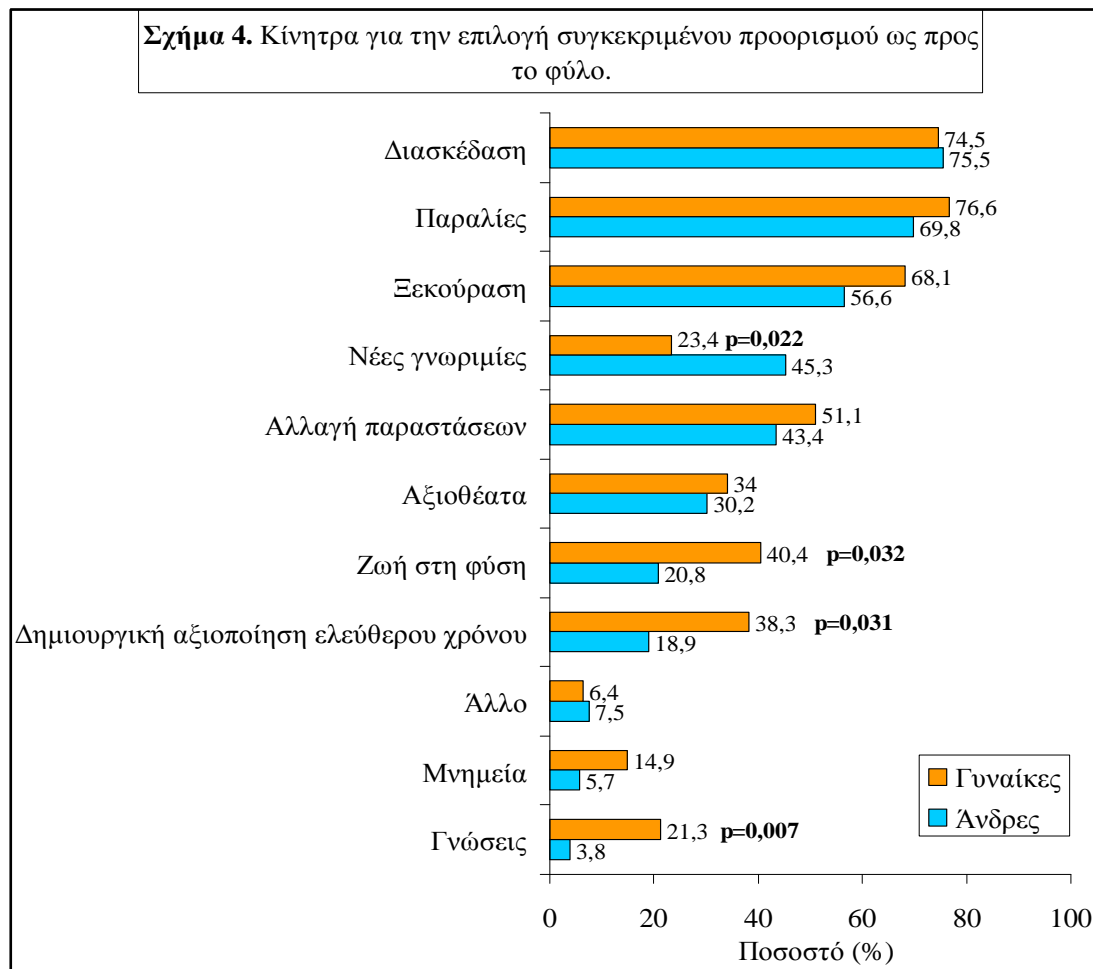

Στο **σχήμα 4** δίνεται η ίδια κατανομή αλλά ως προς το φύλο των φοιτητών, στοχεύοντας στην διαπίστωση (αν ισχύει) ότι άνδρες και γυναίκες έχουν διαφορετική ενασχόληση. Στατιστικώς σημαντική διαφοροποίηση στα κριτήρια-κίνητρα που έχουν αντίστοιχα γυναίκες και άνδρες φοιτητές μεταξύ τους, βρέθηκε για τις περιπτώσεις των «νέων γνωριμιών» με 23,4 έναντι 45,3% ($p=0,032$), στη «ζωή στη φύση» με 40,4 έναντι 20,8% ($p=0,032$), στη «δημιουργική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου» με 38,3 έναντι 18,9% ($p=0,031$) και στις «γνώσεις» με 21,3 και 3,8% ($p=0,007$). Έτσι, διαπιστώνεται ότι οι άνδρες έχουν την τάση ή προσδοκούν να αναπτύξουν περισσότερο ερωτικές σχέσεις στη διάρκεια των διακοπών ενισχύοντας το πρότυπο του οπαδού της φόρμουλας 4S - Sun, Sea, Sand, Sex ενώ οι γυναίκες θέλουν να αφιερώσουν τον χρόνο τους σε πιο ώριμες και αποδοτικές δραστηριότητες όπως το διάβασμα κάποιου ρομαντικού λογοτεχνικού βιβλίου. Αυτό όμως που αφορά άμεσα την παρούσα εργασία στηρίζεται στην καταγραφή της άποψης για την δημιουργική

αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου καθώς λιγότερο από ένας στους τρεις φοιτητές ενδιαφέρεται ή στοχεύει σε ένα τέτοιο σκοπό κατά τη διάρκεια των διακοπών του.

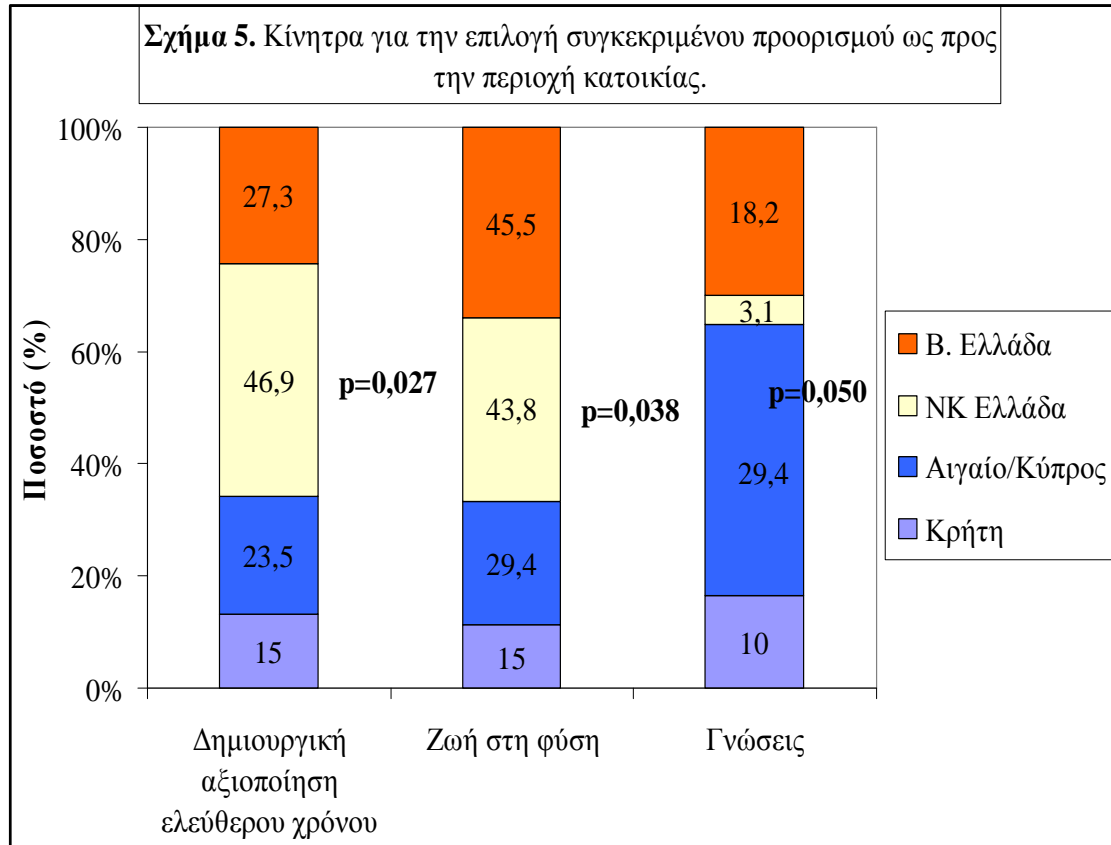
Τονίζεται ωστόσο ότι το κίνητρο-κριτήριο «Παραλίες» επιλέχθηκε από στατιστικώς σημαντικά μεγαλύτερο ποσοστό φοιτητών ηλικίας <23 ετών ($p<0,05$) (δεδομένα δεν παρουσιάζονται σε σχήμα ή πίνακα), θεωρώντας έτσι ότι είναι περισσότερο ενθουσιώδεις και περίεργοι για την ανακάλυψη προορισμών που ενδεχομένως λόγω ηλικίας δεν έχουν ακόμα γνωρίσει. Έτσι και σε αυτό το σχήμα βλέπουμε και πάλι την «διασκέδαση» ως πρώτη επιλογή ανεξαρτήτου φύλου. Αυτό οφείλεται στην ανάγκη των νέων για διακοπή από οτιδήποτε έχει να κάνει με διάβασμα.

Επιπλέον για τα κίνητρα επιλογής συγκεκριμένου προορισμού ως προς την περιοχή κατοικίας (**σχήμα 5**) βρέθηκαν στατιστικώς σημαντικές διαφοροποιήσεις επιλογής ως προς την «δημιουργική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου», τη «ζωή στη φύση» και τις «γνώσεις» που αποκομίζουν από την επίσκεψη τους.

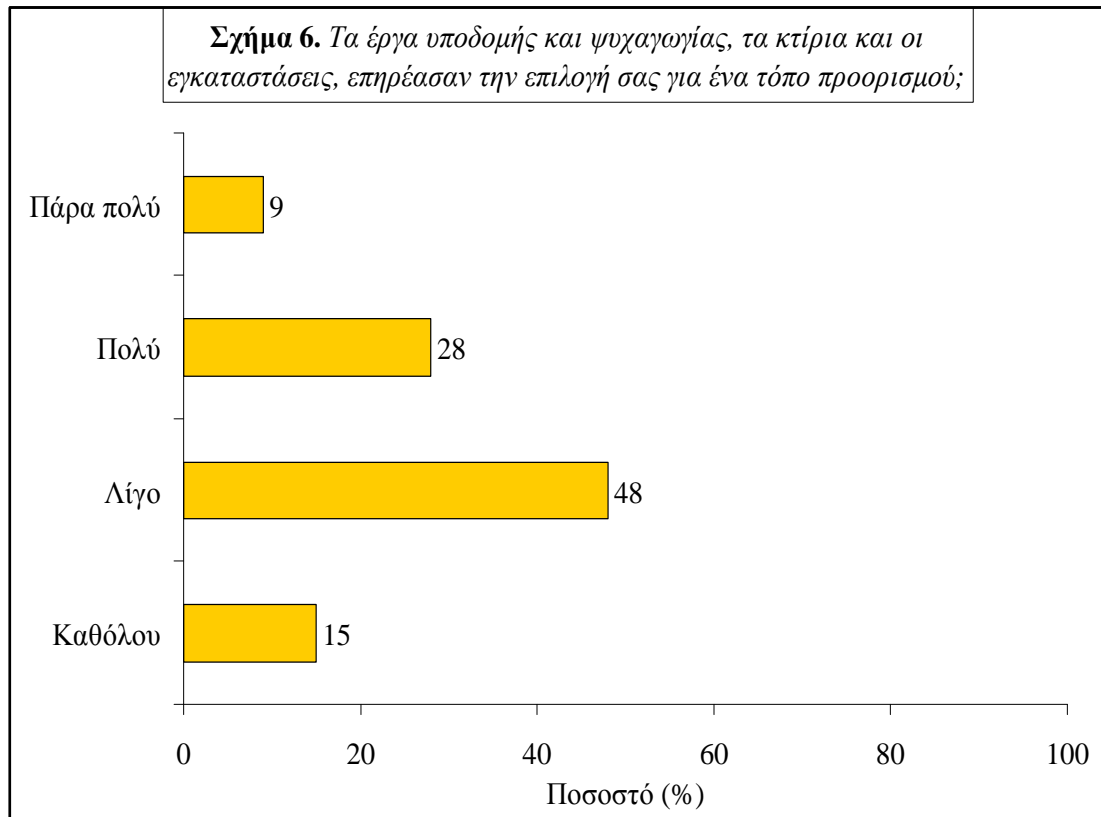
Συγκεκριμένα, στατιστικώς μεγαλύτερο ποσοστό με 46,9% των φοιτητών από την Νότια και Κεντρική Ελλάδα επιλέγει προορισμό με κριτήριο την «δημιουργική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου» ($p=0,027$), στατιστικώς μεγαλύτερο ποσοστό με 45,5% των φοιτητών από τη Βόρεια Ελλάδα επιλέγει προορισμό με κριτήριο τη «ζωή στη φύση» ($p=0,038$), και στατιστικώς μικρότερο ποσοστό με 3,1% των φοιτητών από την Νότια και Κεντρική Ελλάδα επιλέγει προορισμό με κριτήριο τις «γνώσεις» ($p=0,050$). Ενώ λοιπόν οι φοιτητές από την Νότια και Κεντρική Ελλάδα έχουν τη διάθεση να αξιοποιήσουν δημιουργικά το χρόνο τους στις διακοπές δεν επιθυμούν αντίστοιχα επιπλέον γνώσεις ενώ εκείνοι από τη Βόρεια Ελλάδα επιθυμούν να περάσουν τις ελεύθερες ώρες στους κοντά στη φύση. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι στη Βόρεια Ελλάδα η κύρια ασχολία τους είναι η κτηνοτροφία και η γεωργία σε σχέση με την Νότια Κεντρική Ελλάδα όπου οι νέοι έχουν πιο πολλές εναλλακτικές επιλογές «δημιουργικής αξιοποίησης ελεύθερου χρόνου» π.χ επίσκεψη σε κάποιο μουσείο, αρχαιολογικό χώρο κ.τ.λ. Επίσης ένα μικρό ποσοστό των νέων στη Νότια και Κεντρική Ελλάδα επέλεξαν τις «γνώσεις» για το λόγο του ότι οι νέοι στις διακοπές τους προτιμούν να ξεφύγουν από την μονοτονία και την καθημερινότητα του διαβάσματος και να επιλέξουν μια πιο δημιουργική δραστηριότητα.

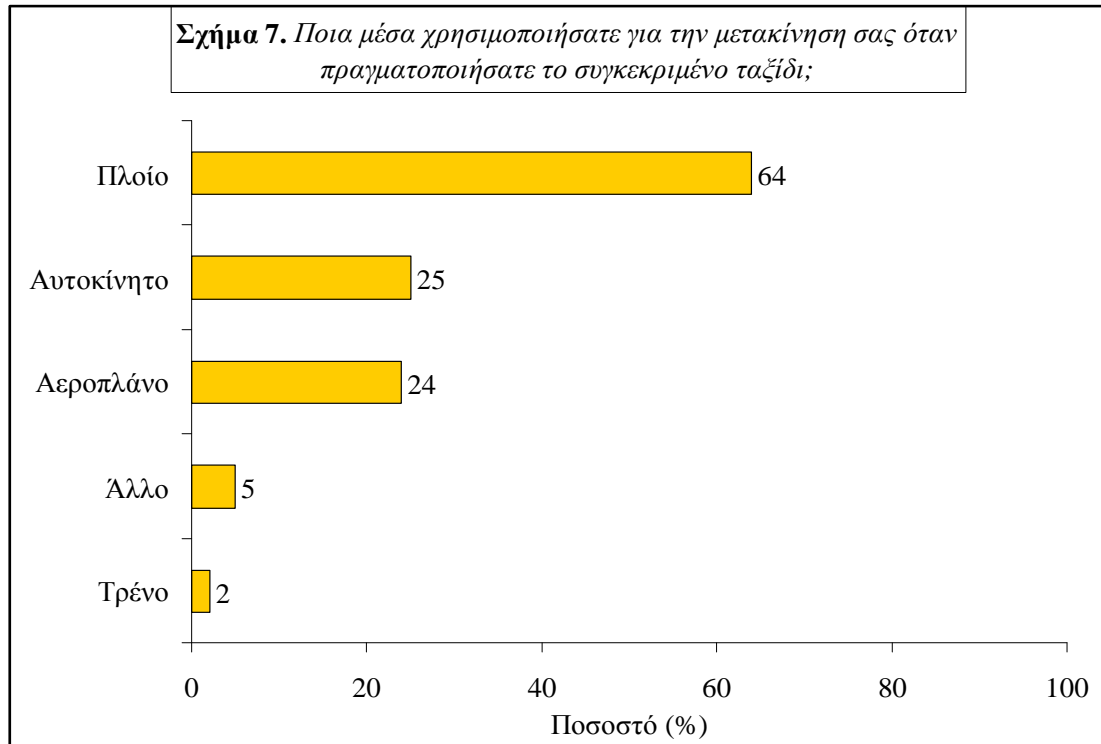
Στο **σχήμα 6** και στην ερώτηση προς τους φοιτητές αν τα έργα υποδομής και ψυχαγωγίας, τα κτίρια και οι εγκαταστάσεις, επηρεάζουν την επιλογή για τον τόπο προορισμού, απαντούν «πολύ» το 9% και «καθόλου» το 15%. Ωστόσο, δεν παύει να αποτελεί κριτήριο για τους μισούς περίπου φοιτητές (48%) έστω και σε «λίγο» βαθμό! Ότι επηρεάζονται λοιπόν έστω και οι μισοί φοιτητές σε «λίγο» βαθμό από τις τουριστικές υποδομές που έχει ο τόπος προορισμού, σχετίζεται φυσικά και από την συχνότητα των ταξιδιών που έχουν ήδη κάνει, ώστε να απαιτεί καταλύματα με καλύτερο και ποιοτικότερο εξοπλισμό ή απλά να επιθυμεί συνθήκες που ορίζουν τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού, αδιαφορώντας προφανώς για τις ανέσεις. Άλλη ερμηνεία όμως αφορά τις ίδιες τις απαιτήσεις των φοιτητών όταν αυτές είναι ανεξάρτητες του σκοπού του ταξιδιού! Σκοπός τους είναι να πάνε κάποιο ταξίδι αναψυχής, να απελευθερωθούν από την καθημερινότητα, από τις σπουδές και τη μελέτη τους, να διασκεδάσουν, να χαλαρώσουν και περάσουν πολύ καλά στον

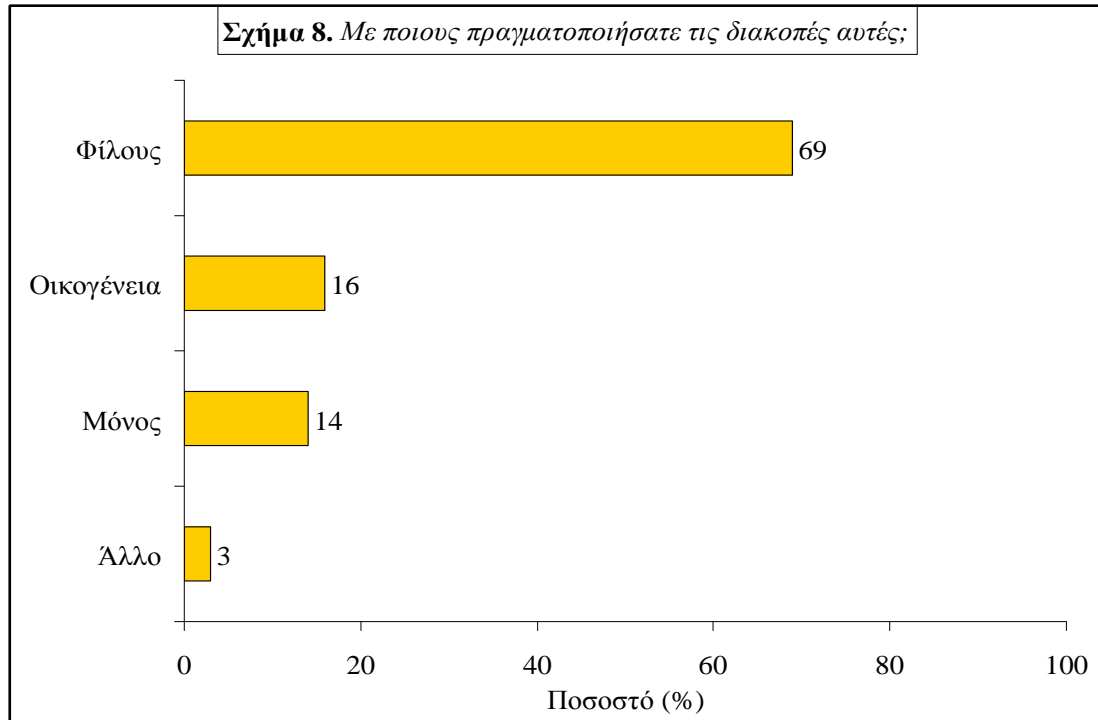
ελεύθερο χρόνο τους! Αν αυτό ενέχει πολυτέλεια διαμονής ή βασικές προϋποθέσεις μιας καλής διαβίωσης προφανώς θεωρείται δεδομένο από τους ίδιους.

Στο **σχήμα 7** και αντίστοιχα με το ποια μέσα χρησιμοποίησαν για την μετακίνηση τους στο συγκεκριμένο ταξίδι, το 64% αναφέρει το πλοίο ή το 24% και το αεροπλάνο! Αυτή η επιλογή σχετίζεται ενδεχομένως τόσο με την δυνατότητα σύνδεσης των τόπων προορισμού με πλοίο και κατ' επέκταση με λιμάνια (νησιά) ή με αεροπλάνα και αερολιμένες, όσο και μη οικονομική ευχέρεια των φοιτητών να μεταφέρονται απλά στους τόπους αναψυχής. Τονίζεται φυσικά ότι τα πλοία, ιδιαίτερα με τα καλοκαιρινά ημερήσια δρομολόγια ταχείας σύνδεσης των τουριστικών προορισμών, αποτελούν πρόκληση για τις σχέσεις καλής παρέας που αναπτύσσονται μεταξύ των νέων ανθρώπων με συνέπεια να επιλέγονται με επιπλέον κίνητρα. Σημειώνεται φυσικά ότι στους περισσότερους καλούς προορισμούς του τόπου μας, που δύναται κανείς να περάσει τις καλοκαιρινές του διακοπές, η σύνδεση γίνεται με ναυτιλιακά και μόνο μέσα, γεγονός που δεν αποτελεί επιλογή αλλά περιορισμό στα μέσα μεταφοράς.

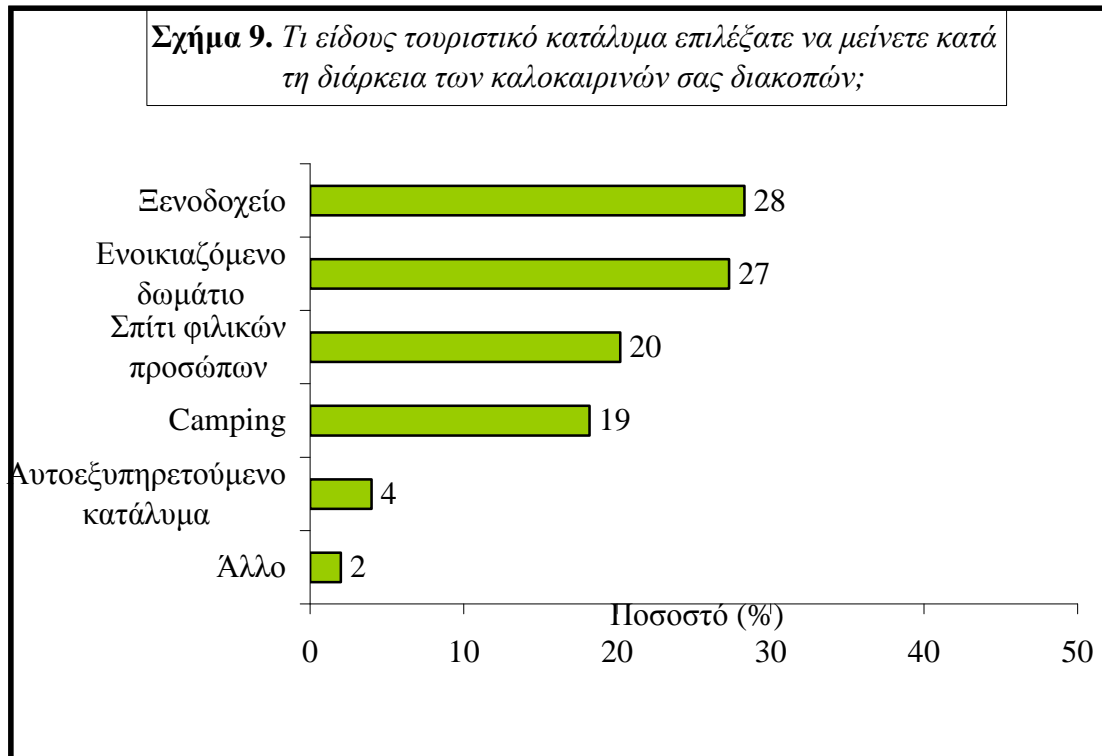
Αυτό φυσικά συνδυάζεται και με απαντήσεις που δίνουν στο **σχήμα 8**, όπου το 69% δηλώνει ότι το ταξίδι διακοπών έγινε με φίλους, 16% με την οικογένεια και 14% μοναχικά (**σχήμα 8**)! Άρα, επιβεβαιώνεται η οργάνωση του ταξιδιού και περισσότερο η από κοινού ψυχαγωγία στις διακοπές. Οι φοιτητές έτσι νιώθουν περισσότερο ελεύθεροι να οργανώσουν την ψυχαγωγία τους όπως ακριβώς και τη φοιτητική τους ζωή, ανεξάρτητοι από έλεγχο και υποχρεώσεις και από οικογενειακές δεσμεύσεις. Ωστόσο, η παρουσία άλλων προσώπων στην αναφερόμενη ψυχαγωγία (διακοπές) μάλλον θεωρείται ως περισσότερο αναμενόμενη και μη τυχαία παρά ως τυπική.

Πάντα σε συνδυασμό με τα προηγούμενα, το 28% δήλωσε ότι επέλεξε ως τουριστικό κατάλυμα κάποιο ξενοδοχείο, 27% ενοικιαζόμενο δωμάτιο ενώ 20% σπίτι φιλικών προσώπων και 19% camping (σχήμα 9). Φαίνονται έτσι μοιρασμένοι οι φοιτητές στις επιλογές τους για το κατάλυμα που επιλέγουν ή μπορούν να επιλέξουν για την πραγματοποίηση διακοπών αναψυχής. Περισσότερο εντυπωσιακό φυσικά προκύπτει ότι υφίσταται μια μορφή «ανταλλαγής» στην φιλοξενία για διακοπές που παρέχουν φίλοι μεταξύ τους και ο αριθμός τους ανέρχεται σε 1 στους 5 φοιτητές. Σε κάθε περίπτωση μόλις το 55% φάνηκε διατεθειμένο να πληρώσει κάποιο κατάλυμα με ξενοδοχειακές υποδομές ώστε να διαμείνει. Η συχνότητα αυτή ίσως να δείχνει και το πραγματικό οικονομικό προφίλ των φοιτητών, καθώς ως μη παραγωγική δύναμη αδυνατεί να πληρώσει για το σύνολο των διακοπών του. Επίσης ένας άλλος λόγος είναι ότι δεν έχουν όλοι την δυνατότητα να μείνουν σε κάποιο συγγενικό πρόσωπο, camping κ.τ.λ στους τόπους που επιλέγουν για τις διακοπές τους. Θα πρέπει όμως να τονιστεί ότι είναι άγνωστη στη μελέτη η διάρκεια των διακοπών, σε μέρες ή σε και σε συχνότητα. Μπορεί για παράδειγμα κάποιοι φοιτητές να κάνουν περισσότερες από μια φορά κάποιο ταξίδι με διακοπές, σε διάφορα μέρη ή ακόμη να συνδυάζουν διακοπές

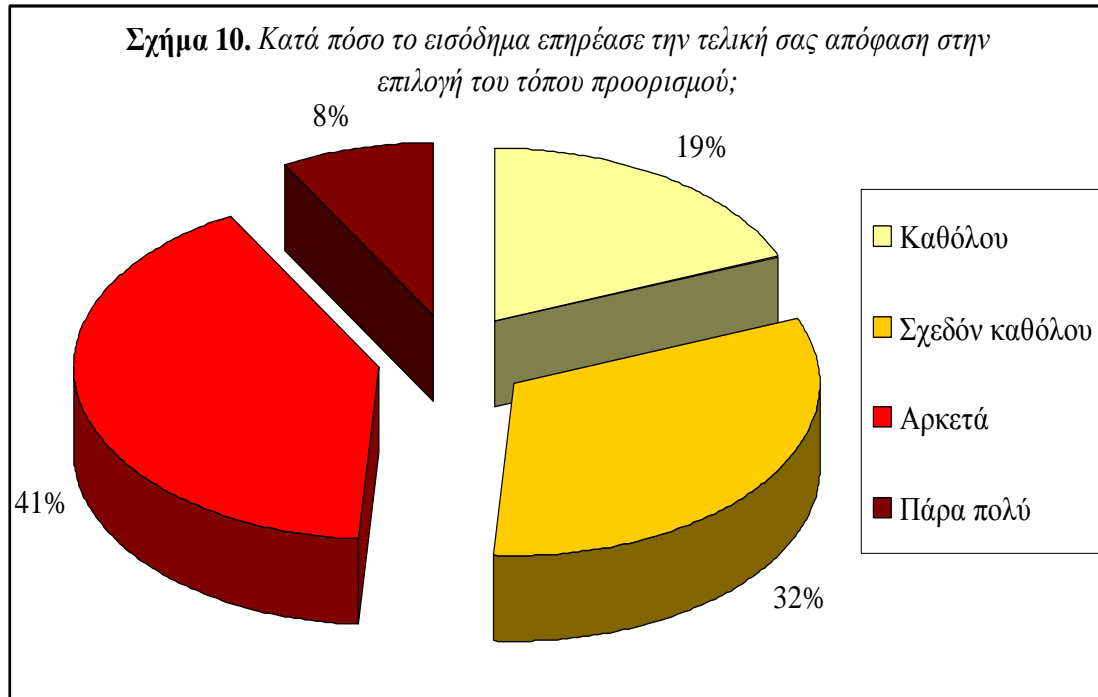

με μερική επαγγελματική απασχόληση σε κάποιο τουριστικό μέρος και χωρίς αυτό να έχει αναφερθεί στα πλαίσια της εργασίας.

Από το **σχήμα 10**, βρέθηκε παράλληλα με όσα αναφέρθηκαν έως τώρα, ότι το 19% των φοιτητών δεν επηρεάζεται «καθόλου» από το εισόδημα για την επιλογή ταξιδιωτικού προορισμού ενώ το 49% δηλώνει «αρκετά» και «πάρα πολύ». Οι απαντήσεις αυτές συνδυάζονται με όσα αναφέρθηκαν στο σχήμα 7 και την οικονομική ευχέρεια ή εξάρτηση που έχουν οι φοιτητές ώστε να προχωρήσουν σε περισσότερο δαπανηρές επιλογές, τη χρήση π.χ. αεροπλάνου ως μέσου μεταφοράς και ξενοδοχείο ή ενοικιαζόμενο δωμάτιο ως κατάλυμα.

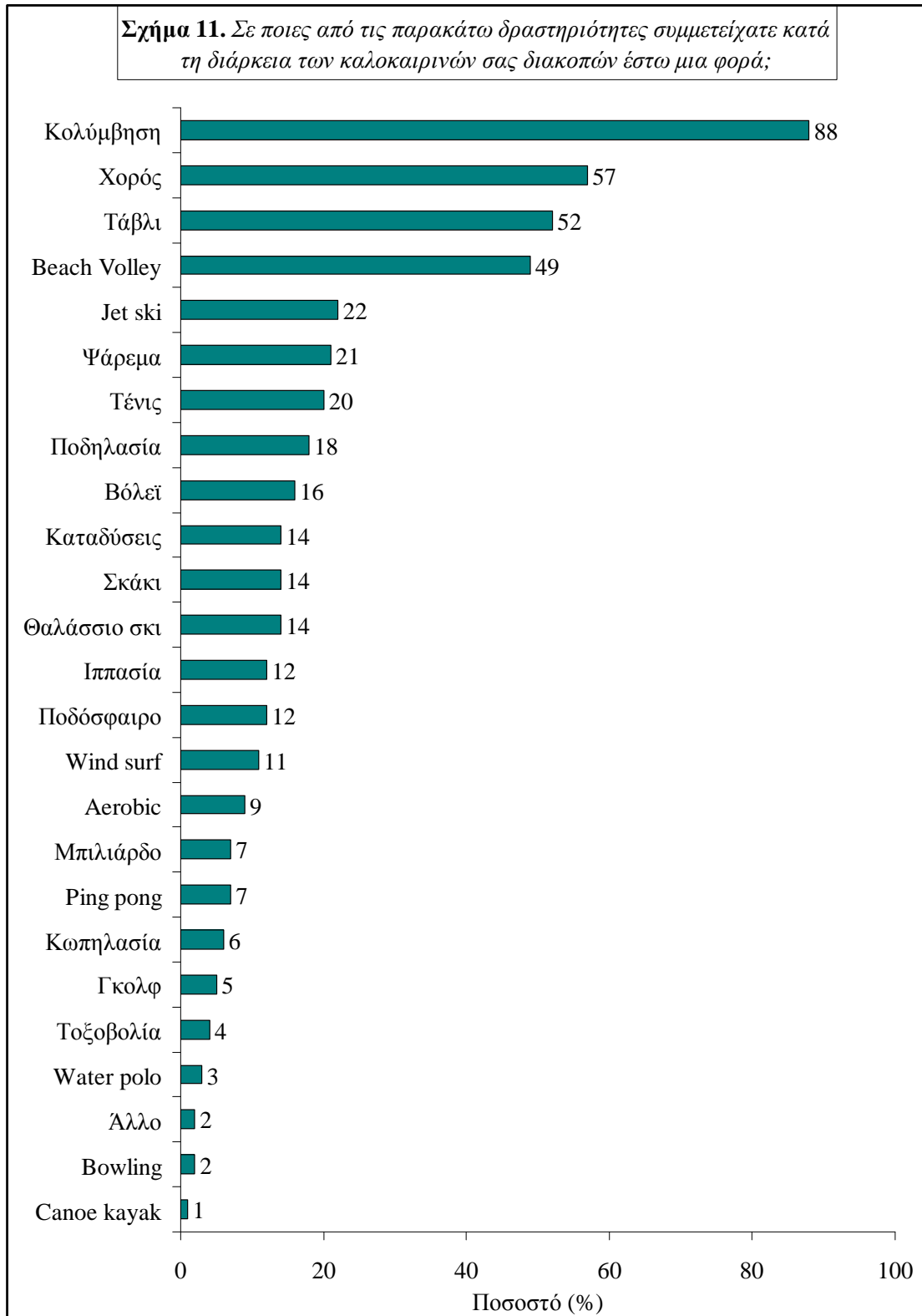
Όπως αναφέρθηκε πριν, το 55% δηλώνει διατεθειμένο να πληρώσει κάποιο κατάλυμα με ξενοδοχειακές υποδομές ώστε να διαμείνει, καθώς και εδώ το ίδιο σχεδόν ποσοστό (49%) αναφέρει ότι επηρεάζεται από το εισόδημα του για την επιλογή προορισμού διακοπών.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον ωστόσο έχει η συμμετοχή σε πολυποίκιλες δραστηριότητες κατά τη διάρκεια του χρόνου που αφιερώνουν στις καλοκαιρινές τους διακοπές (σχήμα 11).

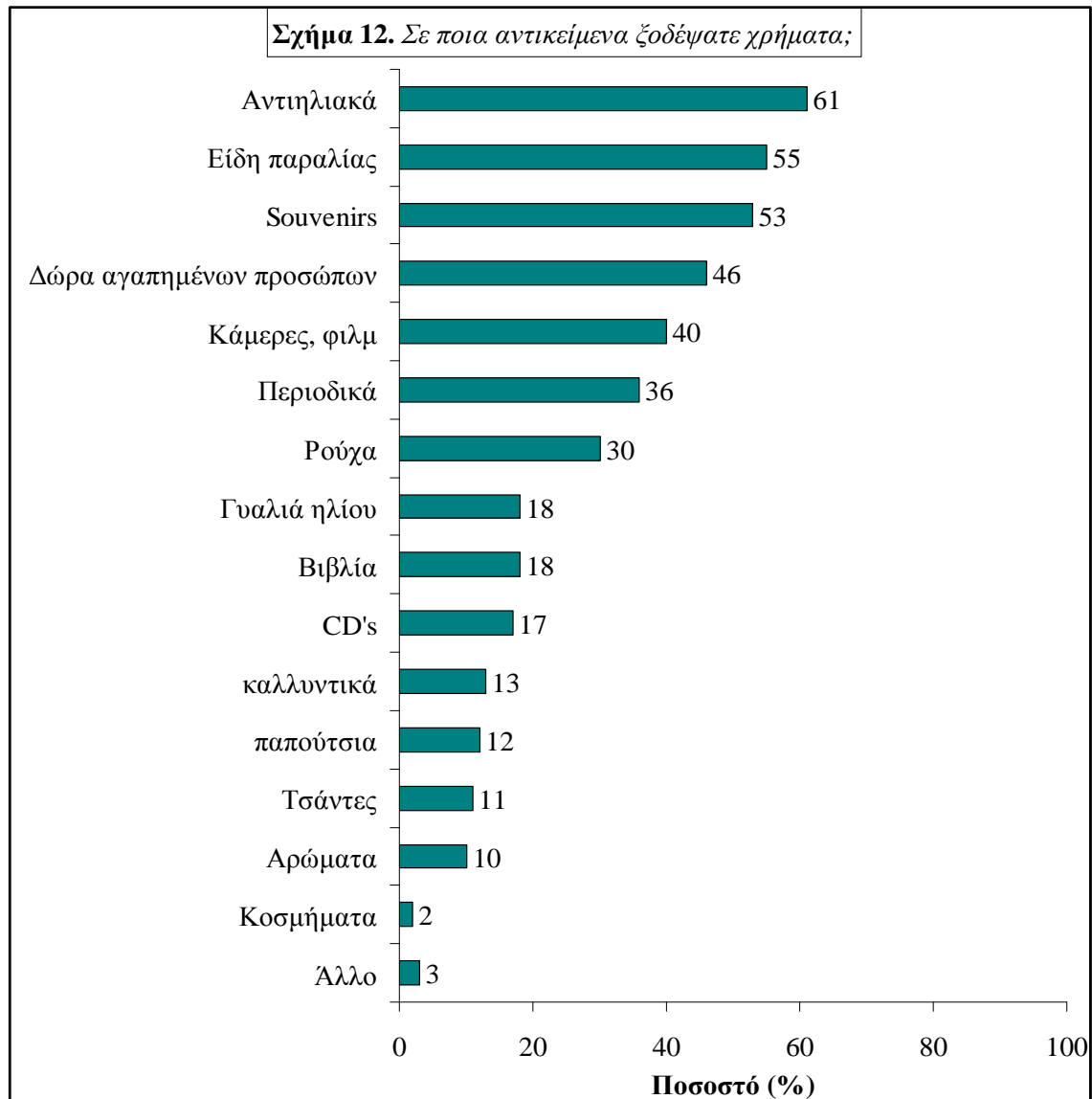
Πρώτη στη λίστα επιλογών έρχεται η κολύμβηση, αφού δηλώνεται από το 88% των ερωτώμενων φοιτητών. Ακολουθεί ο χορός από το 57%, το τάβλι από το 52% και το beach volley από το 49%. Σε χαμηλότερη συχνότητα δηλώνονται επίσης άλλες δραστηριότητες που σχετίζονται είτε με τα θαλάσσια σπορ είτε γενικότερα με άθληση. Παρά το γεγονός ωστόσο ότι η ερώτηση προς τους φοιτητές ήταν κλειστού τύπου, με επιλογή στις απαντήσεις, τους δόθηκε η δυνατότητα να απαντήσουν σε επιπλέον δραστηριότητες που εκείνοι ενδεχομένως έχουν συμμετάσχει. Στην επιλογή αυτή που διακρίνεται στο σχήμα 11 από το «άλλο», δηλώνεται μόλις από το 2% των φοιτητών.

Επιβεβαιώνεται λοιπόν η επιλογή των νησιών από την πλειοψηφία των φοιτητών, συνδυάζοντας τα βασικά χαρακτηριστικά της καλοκαιρινής αναψυχής που είναι η κολύμβηση στη θάλασσα και οι δραστηριότητες στην παραλία, όπως τάβλι και σπορ!

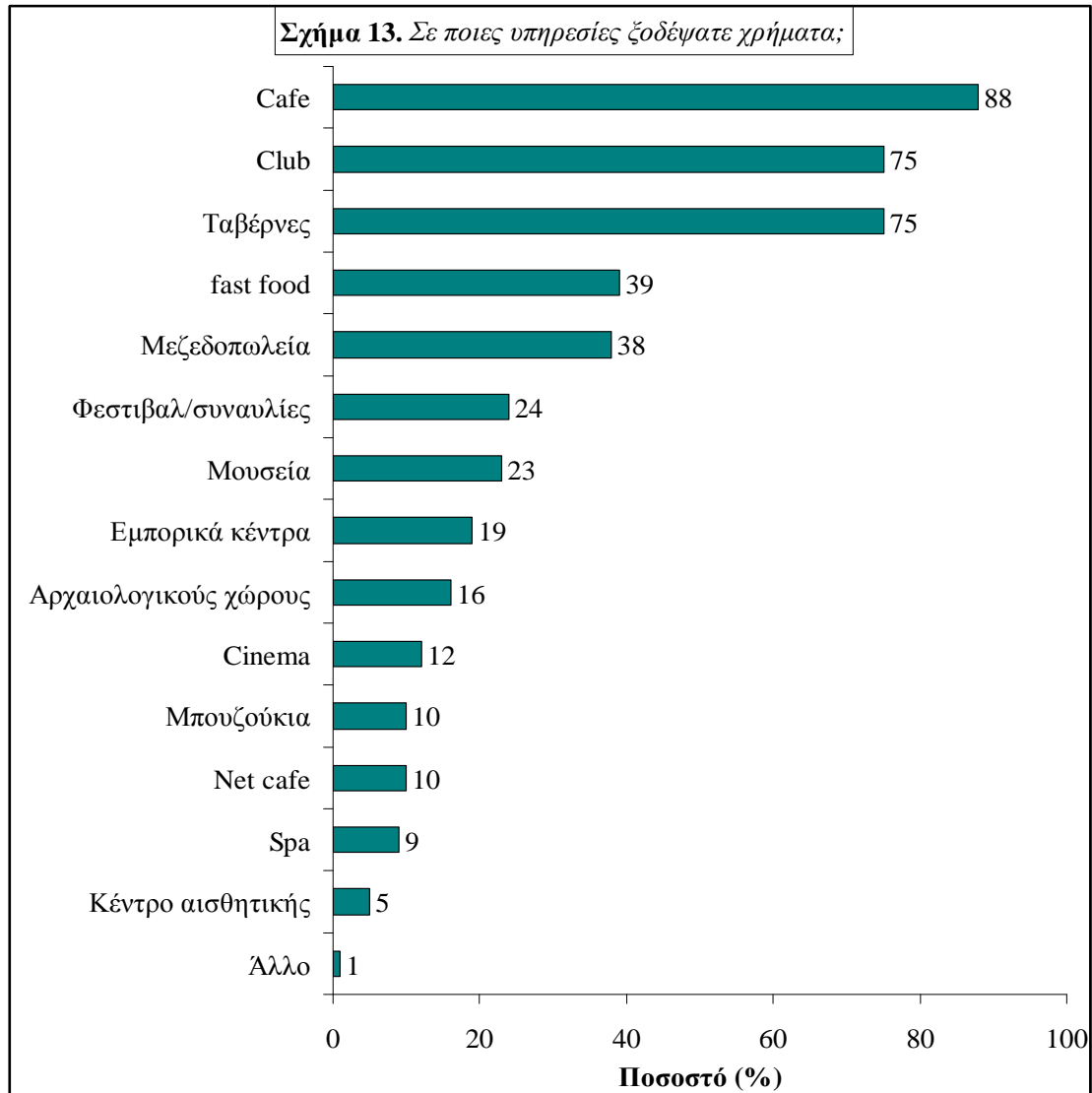

Σε συνδυασμό με το σχήμα 11 και επιβεβαιώνοντας τις απαντήσεις τους, οι φοιτητές δηλώνοντας τα είδη ή τα αντικείμενα στα οποία ξόδεψαν τα χρήματά τους, τα αντηλιακά ή και τα είδη παραλίας έρχονται πρώτα σε συχνότητα με 61 και 55% αντίστοιχα (σχήμα 12) και έπονται τα souvenirs και τα δώρα προς τα αγαπημένα πρόσωπα από τον τόπο που επισκέφτηκαν, με 53 και 46% αντίστοιχα. Το σχήμα αυτό συσχετίζεται με το προηγούμενο διότι όπως παρατηρήσαμε στο παραπάνω σχήμα οι φοιτητές επέλεξαν ως κύρια δραστηριότητα την κολύμβηση και όπως είναι λογικό και επόμενο τα «αντηλιακά» να είναι το πρώτο τους και βασικό αξεσουάρ που χρησιμοποιούν στην παραλία.

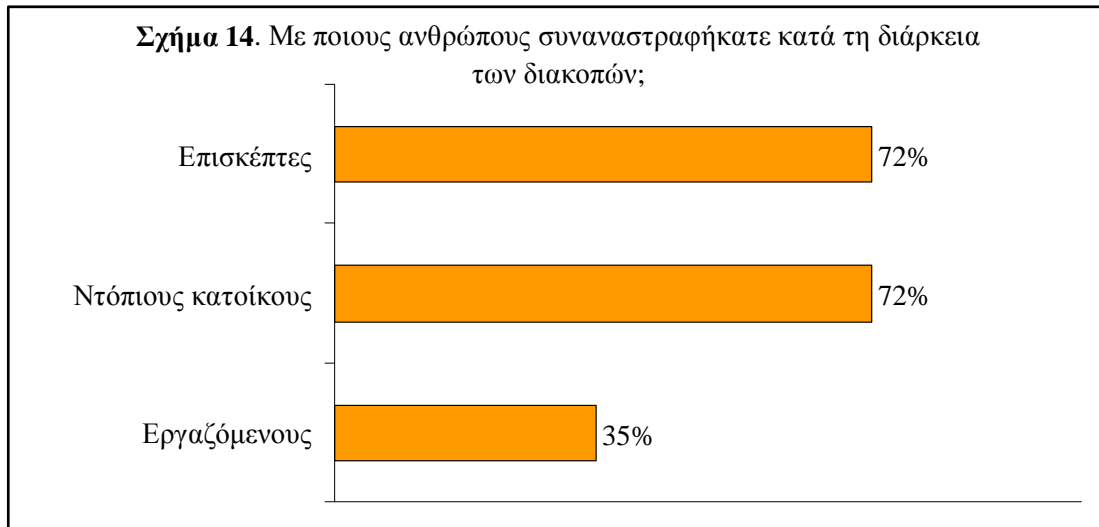

Επιπλέον, στο **σχήμα 13** αναφέρονται σε φθίνουσα σειρά συχνότητας οι υπηρεσίες στις οποίες ξόδεψαν χρήματα. Τα café δηλώνονται από το 88% των φοιτητών, τα club (διασκέδαση) από το 75% και για την διατροφή τους, ταβέρνες, ταχυφαγεία και μεζεδοπωλεία από το 75, 39 και 38% αντίστοιχα. Αξιοσημείωτο είναι πάντως ότι το 9% αναφέρει ότι έδωσε χρήματα σε spa και 5% σε κέντρα αισθητικής, υπηρεσίες που κατά τη διάρκεια των διακοπών προσφέρονται από τα καταλύματα στα πλαίσια του εναλλακτικού τουρισμού. Ωστόσο, οι επισκέψεις σε μουσεία ή αρχαιολογικούς χώρους, στοιχεία अपαράμιλλα με τον τουριστικό πολιτισμό της χώρας, δεν τυγχάνουν ανάλογης προσοχής από τους φοιτητές! Δεν είναι γνωστό φυσικά από τη μελέτη αν ο τόπος προορισμού είχε το ανάλογο ενδιαφέρον ή αν είχε πραγματοποιηθεί προηγούμενη επίσκεψη από τους φοιτητές, φαινόμενο που συμβαίνει συχνά! Έτσι στο σχήμα αυτό παρατηρούμε ότι οι φοιτητές ξόδεψαν τα χρήματα τους κυρίως σε «Cafe», «Club», «Ταβέρνες» γιατί ως νέοι που είναι αναζητούν τρόπους διασκέδασης και γενικά συναναστροφές με άλλα άτομα για νέες γνωριμίες.

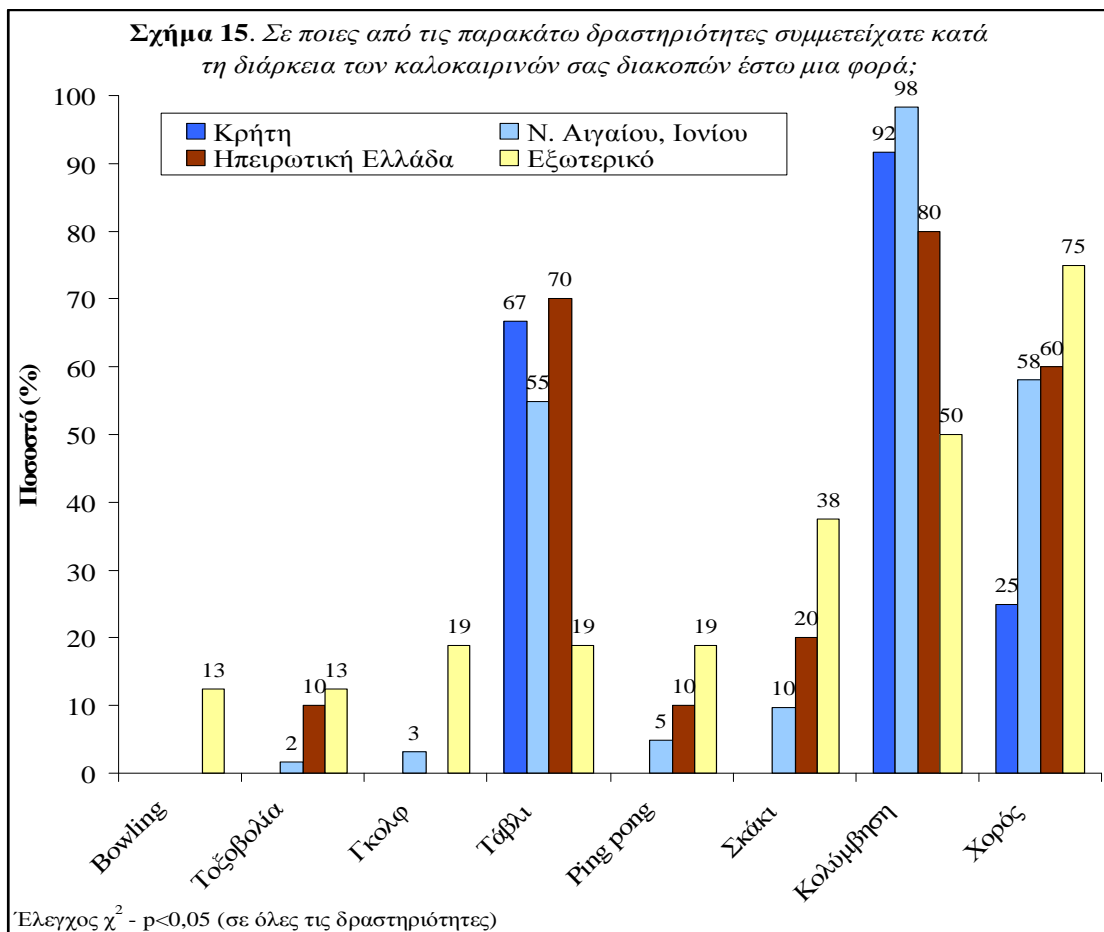

Στο σχήμα 14, οι φοιτητές φαίνεται να δηλώνουν ότι συναναστράφηκαν κατά τη διάρκεια των διακοπών τους τόσο άλλους επισκέπτες όσο και τους ντόπιους σε ποσοστό 72%.

Η επικοινωνία με τους ντόπιους και τους άλλους επισκέπτες θεωρείται φυσικά αναμενόμενο καθώς η ανοιχτή διάθεση και επικοινωνία σε πολυπληθείς αλλά μικρούς οικιστικά χώρους όπως είναι π.χ. τα ελληνικά νησιά, είναι περισσότερο από δεδομένη. Αυτό φυσικά οφείλεται και στην φιλοξενία αλλά και στην ευχάριστη διάθεση που χαρακτηρίζει τους τουρίστες την περίοδο των ξέγνοιαστων διακοπών. Επίσης ένα μικρό ποσοστό συναναστράφηκε με τους «εργαζόμενους» διότι ως εργαζόμενοι δεν έχουν τον χρόνο να επικοινωνήσουν με τους τουρίστες.

Τέλος, στο **σχήμα 15** γίνεται προσπάθεια να εντοπιστούν συσχετίσεις των δραστηριοτήτων που συμμετέχουν οι φοιτητές στη διάρκεια των καλοκαιρινών τους διακοπών, με τον τόπο προορισμού ή πραγματοποίησης ταξιδιού.

Στατιστικώς σημαντική διαφορά συμμετοχής εντοπίζεται σε όλες τις δραστηριότητες καθώς οι φοιτητές που ταξίδεψαν σε διάφορους τόπους έχουν διαφορετικές προτιμήσεις αξιοποίησης του ελεύθερου χρόνου τους.

Συγκεκριμένα, όσοι για παράδειγμα ταξίδεψαν στο εξωτερικό, συμμετείχαν σε σημαντικά μεγαλύτερο ποσοστό (75%) σε «χορό» σε σχέση με εκείνους που ταξίδεψαν εντός Ελλάδας ($p < 0,05$), ενώ συμμετείχαν σε σημαντικά μικρότερο ποσοστό (50%) στην «κολύμβηση» σε σχέση με εκείνους που ταξίδεψαν στα νησιά του Αιγαίου και Ιονίου (98%) ή στην Κρήτη (92%).

Οι επιλογές συμμετοχής ωστόσο καθορίζονται σε μεγάλο βαθμό και από τις παροχές οι οποίες προσφέρονται στα επιλεγμένα καταλύματα ή από τη μορφή οργάνωσης που μπορεί να έχει ένας τόπος προορισμού όπως παραλία, ξενοδοχείο, πάρκο αναψυχής (π.χ. water park) κ.λπ. Ωστόσο, πέρα από τις υπηρεσίες αναψυχής υπάρχουν και οι χώροι, και που μπορούν να αφορούν περισσότερο την αξιοποίηση εποικοδομητικά του ελεύθερου χρόνου όπως είναι για παράδειγμα η επίσκεψη και ενημέρωση σε ένα αρχαιολογικό χώρο αρκεί εκείνος να υπάρχει στον τόπο προορισμού!

Κάνοντας συσχέτιση της επιλογής του προορισμού διακοπών που κάνουν οι φοιτητές με βάση τη δημιουργική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου, και της συμμετοχής τους ή όχι σε διάφορες δραστηριότητες κατά τη διάρκεια των διακοπών (πίνακας 2) ή τις υπηρεσίες στις οποίες ξοδεύουν τα χρήματά τους κατά τη διάρκεια των διακοπών (πίνακας 3), προκύπτουν αξιόλογα αποτελέσματα. Συγκεκριμένα, από τον πίνακα 2 διαπιστώνεται ότι όσοι φοιτητές επέλεγον τόπο προορισμού για διακοπές με γνώμονα πάντα την δημιουργική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου σε σχέση με εκείνους που δεν τους ενδιαφέρει η δημιουργική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου, ασχολούνται σε σημαντικά υψηλότερο ποσοστό με το θαλάσσιο σκι (25,0% έναντι 9,7%, αντίστοιχα, $p = 0,048$), με το τένις (46,4% έναντι 9,7%, αντίστοιχα, $p < 0,001$), με το βόλεϊ (28,6% έναντι 11,1%, αντίστοιχα, $p = 0,032$) ή το beach volley (67,9% έναντι 41,7%, αντίστοιχα, $p = 0,016$). Σε όλες τις υπόλοιπες δραστηριότητες δεν διακρίνεται μια συστηματική επιλογή τους από τους φοιτητές που θέλουν να

αξιοποιήσουν δημιουργικά τον ελεύθερο χρόνο τους. Σημειώνεται πάντως ότι οι περισσότερες δραστηριότητες σχετίζονται με θαλάσσια σπορ ή εντάσσονται στα πλαίσια μια ήπιας αναψυχής, χαλάρωσης και απόλαυσης του διαθέσιμου χρόνου των διακοπών. Για αυτό όπως είναι αναμενόμενο το 92,6% των φοιτητών που επιθυμούν την δημιουργική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνο και το 86,1% των υπολοίπων, ασχολούνται με κολύμβηση, αφού παρέχεται στους περισσότερους προορισμούς λόγω των παραλιών ή των πισίνων που διαθέτουν αλλά ακόμη και ότι οι διακοπές είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με την θάλασσα και την ηλιοθεραπεία! Αξιοσημείωτα είναι ακόμη σπορς που αναφέρονται από τους φοιτητές ανεξαρτήτως προθέσεων αναψυχής, όπως το canoe kayak, η ιππασία και κυρίως οι καταδύσεις, που σίγουρα αφορούν τις πιο εξελιγμένες μορφές εναλλακτικού τουρισμού αλλά παράλληλα συνδυάζουν την εξερεύνηση και την απόλαυση της φύσης αξιοποιώντας πραγματικά τους θησαυρούς της, και γνωρίζοντας οργανωμένα και με ασφάλεια σημεία της φύσης και της θάλασσας που ξεφεύγουν από την καθημερινή προοπτική. Τονίζεται επίσης ότι περίπου 1 στους 5 φοιτητές επιλέγουν και το ψάρεμα στις δραστηριότητες αναψυχής τους.

Πίνακας 2. Συσχέτιση της επιλογής του προορισμού διακοπών που κάνουν οι φοιτητές με βάση τη δημιουργική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου και της συμμετοχής τους σε διάφορες δραστηριότητες κατά τη διάρκεια των διακοπών.

	Επιλογή προορισμού διακοπών για δημιουργική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου		
	Ναι	Όχι	
Συμμετοχή στη δραστηριότητα:	%		P-value
Κολύμβηση	92,6	86,1	0,351
Θαλάσσιο σκι	25,0	9,7	0,048
Τένις	46,4	9,7	<0,001
Βόλεϊ	28,6	11,1	0,032
Ποδόσφαιρο	10,7	12,5	0,805
Σκάκι	17,9	12,5	0,488
Γκολφ	10,7	2,8	0,102

Wind surf	7,1	12,5	0,442
Ποδηλασία	14,3	19,4	0,547
Τάβλι	50,0	52,8	0,803
Καταδύσεις	14,3	13,9	0,959
Bowling	-	2,8	0,373
Τοξοβολία	7,1	2,8	0,317
Beach Volley	67,9	41,7	0,019
Aerobic	14,3	6,9	0,249
Jet ski	25,0	20,8	0,652
Water polo	-	4,2	0,273
Ping pong	14,3	4,2	0,075
Κωπηλασία	7,1	5,6	0,764
Canoe kayak	-	1,4	0,531
Χορός	71,4	51,4	0,069
Ιππασία	14,3	11,1	0,661
Ψάρεμα	25,0	19,4	0,540
Μπιλιάρδο	10,7	5,6	0,364

Έλεγχος χ^2

Περισσότερο ενδιαφέρον σε συνδυασμό με τα παραπάνω, βρίσκεται στον πίνακα 3 όπου οι φοιτητές δηλώνουν να επιλέγουν τον προορισμό διακοπών με βάση τη δημιουργική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου τους αλλά σε σχέση με τις υπηρεσίες στις οποίες ξοδεύουν τα χρήματά τους κατά τη διάρκεια των διακοπών. Εκεί, οι φοιτητές που επιλέγουν τον προορισμό διακοπών με βάση τη δημιουργική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου, φαίνεται ότι είναι σε σχέση με τους υπόλοιπους σε σημαντικά μεγαλύτερο ποσοστό που παρακολουθούν σινεμά την περίοδο εκείνη (25,0% έναντι 6,9%, αντίστοιχα, $p=0,013$). Αν και η επίσκεψη σε μουσεία & αρχαιολογικούς χώρους και η παρακολούθηση φεστιβάλς ή συναυλιών ως εκδηλώσεις μιας περισσότερο επικοινωνιακής και ουσιαστικής μαθησιακής διεργασίας, δεν δείχνουν να διαφέρουν μεταξύ των φοιτητών που καθορίζουν πιο συγκεκριμένα κριτήρια επιλογών στις

διακοπές τους ή είναι οι ίδιοι πιο απαιτητικοί και περίεργοι στην γνωριμία νέων στοιχείων, πολιτιστικών ή άλλων. Η διασκέδαση φυσικά ως παρουσία σε κλαμπ ή η απόλαυση ενός καφέ φαίνεται να επιβεβαιώνει τα προηγούμενα καθώς είναι πολύ ψηλά στις προτιμήσεις των φοιτητών, ανεξαρτήτως αλλαγής περιβάλλοντος, παραστάσεων και τελικώς συνηθειών, όπου μάλλον οι τελευταίες δεν αποδεικνύεται ότι αλλάζουν ριζικά στην περίοδο των διακοπών.

Πίνακας 3. Συσχέτιση της επιλογής που κάνουν οι φοιτητές του προορισμού διακοπών με βάση τη δημιουργική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου, με τις υπηρεσίες στις οποίες ξοδεύουν τα χρήματα τους κατά τη διάρκεια των διακοπών.

	Επιλογή προορισμού διακοπών για δημιουργική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου		
	Ναι	Όχι	
<i>Υπηρεσίες στις οποίες ξόδεψαν χρήματα οι φοιτητές:</i>	%		<i>P-value</i>
Cinema	25,0	6,9	0,013
Cafe	82,1	90,3	0,261
Spa	17,9	5,6	0,054
Ταβέρνες	71,4	76,4	0,607
Μουσεία	28,6	20,8	0,409
Αρχαιολογικούς χώρους	25,0	12,5	0,126
Μεζεδοπωλεία	50,0	33,3	0,123
Club	78,6	73,6	0,607
Εμπορικά κέντρα	21,4	18,1	0,699
Κέντρο αισθητικής	10,7	2,8	0,102
fast food	42,9	37,5	0,622
Net cafe	17,9	6,9	0,102
Μπουζούκια	10,7	9,7	0,882
Φεστιβαλ/συναυλίες	25,0	23,6	0,884

Έλεγχος χ^2

Κεφάλαιο 5^ο

Συμπεράσματα - Συζήτηση

Παρά τα μεθοδολογικά προβλήματα που εντοπίζονται στην εκπόνηση της παρούσας έρευνας, και αφορούν κυρίως το δειγματοληπτικό πλαίσιο που εφαρμόστηκε καθώς η τυχαιοποίηση επιλογής των φοιτητών θα απέδιδε με μεγαλύτερη ασφάλεια χρήσιμα συμπεράσματα, η εξαγωγή σημαντικών πληροφοριών από την παρούσα έρευνα για τον ελεύθερο χρόνο των φοιτητών είναι ενδεικτική των τάσεων που επικρατούν, τουλάχιστον για τη χρονική περίοδο αναφοράς της έρευνας.

Αυτά που κατά κύριο λόγο διαπιστώνονται από τους 100 φοιτητές της έρευνας, που προέρχονται από διάφορα μέρη της Ελλάδας και την Κύπρο και φοιτούν σε διάφορες Πανεπιστημιακές και Τεχνολογικές σχολές, είναι τα εξής:

- το σύνολο των φοιτητών (100%) δήλωσαν ότι κατά τον ελεύθερο χρόνο τους (καλοκαιρινές διακοπές) πραγματοποίησαν ταξίδι διακοπών,
- οι προτιμήσεις και επιλογές του ταξιδιωτικού προορισμού δεν διέφεραν στατιστικώς σημαντικά μεταξύ ανδρών και γυναικών φοιτητών ή μεταξύ ηλικιακών ομάδων ενώ πρώτη προτίμηση από 2 στους 3 φοιτητές είναι τα νησιά του Αιγαίου και Ιονίου,

- τα κίνητρα επιλογής συγκεκριμένου ταξιδιωτικού προορισμού κατά τη διάρκεια των διακοπών είναι από 8 στους 10 η «διασκέδαση» και οι «παραλίες» και από 6 στους 10 η «ξεκούραση». Η «δημιουργική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου» κατατάσσεται 8^η μεταξύ των κινήτρων και θεωρείται κίνητρο επιλογής προορισμού από 3 στους 10 φοιτητές ενώ οι «γνώσεις» από 1 στους 10,
- τα κίνητρα επιλογής προορισμού που διαφέρουν στατιστικώς σημαντικά μεταξύ των δύο φύλων, είναι οι «νέες γνωριμίες», η «ζωή στη φύση», η «δημιουργική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου» και οι «γνώσεις», με τις τρεις τελευταίες να δηλώνονται σε σημαντικά μεγαλύτερη συχνότητα από τις γυναίκες, ενώ το κίνητρο «παραλίες» επιλέγεται επίσης σε σημαντικά μεγαλύτερη συχνότητα από τους νεότερους ηλικιακά φοιτητές,
- τα κίνητρα επιλογής επίσης συγκεκριμένου προορισμού διαπιστώθηκε ότι διαφέρουν σημαντικά μεταξύ των φοιτητών που κατοικούν σε διαφορετικές περιοχές και αφορούν τη «δημιουργική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου», τη «ζωή στη φύση» και τις «γνώσεις» που αποκομίζουν από την επίσκεψή τους,
- τα έργα υποδομής και ψυχαγωγίας, τα κτίρια και οι εγκαταστάσεις, επηρεάζουν σε «μικρό» βαθμό τους μισούς φοιτητές στην επιλογή τους για τον τόπο προορισμού,
- 2 στους 3 φοιτητές αναφέρουν τη χρήση του πλοίου ως μέσο μεταφοράς του στις διακοπές όπως επίσης και ότι το ταξίδι διακοπών έγινε με φίλους, 1 στους 5 ότι επέλεξε ως τουριστικό κατάλυμα σπίτι φιλικών προσώπων και επίσης 1 στους 5 ότι δεν επηρεάζεται «καθόλου» από το εισόδημα για την επιλογή ταξιδιωτικού προορισμού,

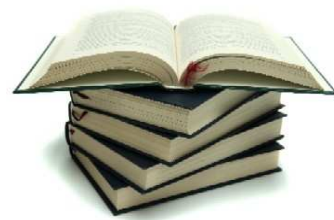

- από τη συμμετοχή τους σε πολυποίικιλες δραστηριότητες κατά τη διάρκεια του χρόνου που αφιερώνουν στις καλοκαιρινές τους διακοπές, 1^η επιλογή είναι η κολύμβηση από 9 στους 10 φοιτητές, 2^{ος} ο χορός από 6 στους 10, 3^ο το τάβλι και το beach volley από 5 στους 10,
- καθώς η 1^η επιλογή δραστηριότητας είναι η κολύμβηση, οι φοιτητές δηλώνουν ότι τα είδη ή τα αντικείμενα στα οποία ξόδεψαν τα χρήματά τους, είναι κατά σειρά τα αντηλιακά ή και τα είδη παραλίας από 6 στους 10 και έπονται τα souvenirs και τα δώρα προς τα αγαπημένα πρόσωπα,
- αντίστοιχα, οι υπηρεσίες στις οποίες ξόδεψαν χρήματα είναι τα café από 9 στους 10, τα club (διασκέδαση) και η διατροφή τους από 8 στους 10, ενώ 1 στους 10 αναφέρει ότι έδωσε χρήματα σε spa και 1 στους 20 σε κέντρα αισθητικής, υπηρεσίες που κατά τη διάρκεια των διακοπών προσφέρονται από τα καταλύματα στα πλαίσια του εναλλακτικού τουρισμού,
- τέλος, από τη συσχέτιση των δραστηριοτήτων στις οποίες συμμετέχουν οι φοιτητές στη διάρκεια των καλοκαιρινών τους διακοπών, με τον τόπο προορισμού ή ταξιδιού, στατιστικώς σημαντική διαφορά συμμετοχής εντοπίζεται σε όλες τις δραστηριότητες (σπορ, ψυχαγωγία κλπ) καθώς οι φοιτητές που ταξίδεψαν σε διάφορους τόπους έχουν διαφορετικές προτιμήσεις αξιοποίησης του ελεύθερου χρόνου τους.

Η δυσκολία που διέπει την παρούσα εργασία αφορά την ανασκόπηση βιβλιογραφίας και την εύρεση ανάλογης που θα επιτρέψει να γίνουν συγκρίσεις με τα παραπάνω αποτελέσματα και συμπεράσματα. Δυστυχώς παρά την προσπάθεια και την ανίχνευση σε διεθνής πηγές όπως π.χ. μέσω διαδικτύου, αναζητώντας διεθνής ή εγχώριες επιστημονικές μελέτες, με αξιοπιστία και εγκυρότητα και να αφορούν την διάθεση του ελεύθερου χρόνου στη διάρκεια

διακοπών, βρέθηκαν ελάχιστες μελέτες που σχετίζονται μερικώς με το θέμα που αναπτύχθηκε.

Όπως αναφέρθηκε και στην παράγραφο 2.4 οι δραστηριότητες που αναπτύσσονται κατά τη διάρκεια οργανωμένων ταξιδιών αναψυχής δεν καταγράφονται στην ελληνική ή διεθνή βιβλιογραφία. Ωστόσο μελέτη από την Α' τάξη του 2^{ου} Πειραματικού Λυκείου Αθηνών το 2008/09 για τον ελεύθερο χρόνο στη ζωή 120 φοιτητών 18-25 ετών (Σάντου & Ευσταθίου,

2009), έδειξε ότι ο ελεύθερος χρόνος γενικά είναι πολύ περιορισμένος καταλαμβάνοντας 1-2 ώρες τις καθημερινές και 2-4 ώρες τα Σαββατοκύριακα. Η αξιοποίηση του γίνεται από από το 1/3 των φοιτητών σε καφέ και 1-3 ακόμη ακούγοντας μουσική. Το σημαντικότερο ίσως είναι ότι τα 2/3 των φοιτητών δεν ασχολούνται καθόλου με άθληση, ενώ από την παρούσα μελέτη έστω και σε

προγραμματισμένες διακοπές φάνηκε τουλάχιστον η ενασχόληση τους με τα θαλάσσια σπορ και την κολύμβηση. Άλλη ανάλογη μελέτη από το 6^ο Γυμνάσιο Σερρών (Ελεύθερος Χρόνος. Πρόγραμμα Αγωγής Υγείας. 6^ο Γυμνάσιο Σερρών, 2010) αλλά με μικρότερης ηλικίας νέους, έδειξε ότι το 85% διαθέτει ελεύθερο χρόνο ενώ με αθλητικές δραστηριότητες ενασχολείται μόλις το 58% από αυτούς. Προς την ίδια κατεύθυνση ο χρόνος για δραστηριότητες αναψυχής εφήβων της Νορβηγίας (Sjolie & Thuen, 2002), αφιερώνεται περισσότερος σε δραστηριότητες που δεν έχουν σχέση με σωματική άσκηση. Σε έφηβους των ΗΠΑ, οι Cummings & Vandewater (2007) αναφέρουν ακόμη ότι η ενασχόληση στον ελεύθερο χρόνο με βιντεοπαιχνίδια, αυξάνει την απομάκρυνση των νέων από ουσιαστικές κοινωνικές δραστηριότητες αποκόποντας τους νέους και από την οικογενειακή συνοχή, ενώ σε μεγαλύτερη σύγχυση βρίσκονται στην περίπτωση αυτή τα κορίτσια από ότι τα αγόρια. Επιπρόσθετα με τα παραπάνω, από μελέτη σε 109 φοιτητές Φυσικής Αγωγής στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, για την αναγνώριση όμως των δραστηριοτήτων αθλητισμού αναψυχής στην Ελλάδα (Χρόνη, 2001), αναφέρεται ότι οι συμμετέχοντες στην έρευνα

αντιλαμβάνονται τον αθλητισμό αναψυχής όταν εκείνος διευρύνεται και περιλαμβάνει υπαίθριες δραστηριότητες και όχι τόσο μέσω των γνωστών αθλημάτων, όπως κολύμβηση, ποδόσφαιρο, μπάσκετ, στίβος, κ.λπ.. Αυτό ίσως εξηγεί και την διάθεση των νέων της παρούσας μελέτης με την ενασχόληση τους στις διακοπές με τα θαλάσσια σπορ, ξεφεύγοντας από το περισσότερο συνηθισμένο μοτίβο της αθλητικής ψυχαγωγίας, κάνοντας ή δοκιμάζοντας συστήματα άθλησης και διασκέδασης που προσφέρονται λόγω των τουριστικών υποδομών. Παράδειγμα αποτελεί το beach volley και το τένις. Παρόμοια λοιπόν, και στη μελέτη της Χρόνη (2001), τα περισσότερα παραδείγματα που καταγράφηκαν από τους φοιτητές αναφέρονταν σε «νέες, μοντέρνες» δραστηριότητες. Η χιονοδρομία, η ορειβασία, η αναρρίχηση, το ποδήλατο, το καγιάκ, το κανό αλλά και το τένις, θεωρήθηκαν από τους ερωτηθέντες ως δραστηριότητες οι οποίες πληρούν τον ορισμό του αθλητισμού αναψυχής.

Τέλος, σε συνδυασμό με τα παραπάνω, μια πολύ σημαντική μελέτη από τους Haase et al (2004), με 20000 περίπου φοιτητές από 23 χώρες όπου περιλάμβανε και Έλληνες φοιτητές, έκανε προσπάθεια να καθορίσει τη σχέση μεταξύ των δραστηριοτήτων ψυχαγωγίας και των πεποιθήσεων που έχουν οι φοιτητές τόσο στην επίδραση ή στον κίνδυνο για την υγεία τους. Στα πλαίσια αυτά καταγράφηκε η σωματική άσκηση ή η σωματική αδράνεια των φοιτητών δείχνοντας ότι η ψυχαγωγία ποικίλει ανάλογα με το πολιτιστικό επίπεδο των χωρών. Οι φοιτητές που δήλωσαν ενασχόληση έφτασαν μόλις στο 23%.

1 Σε αυτό το σημείο φυσικά θα πρέπει να αναφερθεί ο ρόλος του εναλλακτικού τουρισμού στην διασφάλιση διάθεσης επιλογών εκτός των καλοκαιρινών διακοπών, που μπορούν να δώσουν και στους φοιτητές το κίνητρο για πιο ουσιαστική

ενασχόληση στον ελεύθερο χρόνο τους. Ο εναλλακτικός τουρισμός άθλησης περιλαμβάνει μορφές δραστηριοτήτων που καταγραφήκαν στην παρούσα μελέτη και αναφέρονται ευρέως από τους Λαμπρόπουλο & Γεωργόπουλο (2006) σε εμπειρική μελέτη τους για να ανάπτυξη του. Η προσφορά πολλών διαθέσιμων επιλογών εκτός συγκεκριμένου χρόνου, απομακρύνει τους νέους από το παραδοσιακό μοντέλο τουρισμού που ακολουθούν και τους χαρακτηρίζει ως οπαδούς του μαζικού ή παράκτιου τουρισμού ή οπαδούς της φόρμουλας 4S - Sun, Sea, Sand, Sex (Πετροπούλου, 2010). Η δημιουργική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου τους μπορεί να βρει ανάπτυξη στις θεματικές ενότητες του εναλλακτικού τουρισμού.

Στην παρούσα μελέτη ωστόσο, πέρα από τα χρήσιμα συμπεράσματα του χρόνου που αφιερώνουν οι φοιτητές στη διάρκεια των διακοπών, αναγνωρίζονται κάποια μειονεκτήματα που θα ήταν εύλογο να αντιμετωπιστούν, η προσπάθεια αυτή όμως βρίσκεται εκτός των ορίων της πτυχιακής εργασίας. Μεγάλος περιορισμός λοιπόν ήταν η ανάπτυξη ενός πιο ανοικτού ερωτηματολογίου όπου θα καταγραφόταν και η συχνότητα με την οποία οι φοιτητές τείνουν σε διακοπές για την αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου τους και τις δραστηριότητες στις οποίες αφιερώνονται! Παράλληλα, θα ήταν σημαντικό και η καταγραφή της επιμονής επιλογής συγκεκριμένων τόπων προορισμού, αν φυσικά οι φοιτητές επαναλάμβαναν να επισκέπτονται συγκεκριμένους χώρους όπως π.χ. κοσμοπολίτικα ελληνικά νησιά αλλά και η διάρκεια των διακοπών τους.

Βιβλιογραφία

α) Ελληνική Βιβλιογραφία

Ατσαλάκης Μ (2007). «Διαχείριση Ελεύθερου Χρόνου», Σημειώσεις ΤΕΙ Κρήτης, σελ. 1.

Βενετσανοπούλου Μ (2006). «Η κρατική συμβολή στον τουρισμό. Εναλλακτικές μορφές τουρισμού», εκδόσεις Interbooks, Αθήνα.

Ζαχαράτος Γ & Τσάρτας Π (1999). «Πολιτική και Κοινωνιολογία της τουριστικής ανάπτυξης». Τόμος Γ', ΕΑΠ, Πάτρα.

Λύτρα Π (1953). «Κοινωνιολογία του Τουρισμού». Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ), εκδόσεις Interbooks, Αθήνα.. Το κείμενο υιοθετήθηκε στις 10/12/1948.

Λαλούμης Δ (1999). «Ψυχαγωγία και άθληση πελατών ξενοδοχείων». Hotel animation, εκδόσεις Έλλην, τεύχος Β'.

Λύτρα Π (1988). «Τουριστική Ψυχολογία». Εκδόσεις Interbooks, Αθήνα, σελ. 65-75.

Λύτρα Π (1983). «Τουριστική Ανάπτυξη: υποδομή, εκπαίδευση, περιβάλλον», Παπαζήσης, Αθήνα, 1983, Παράρτημα όπου παρατίθεται η διακήρυξη της Μανίλας του 1980, άρθρο 1, σελ. 242.

Τζωρτζόπουλος Π (1991). Οργάνωση και διεξαγωγή δειγματοληπτικών ερευνών. Αθήνα, σελ.49-72 .

Τσάρτας Π (1996). Τουρίστες, Ταξίδια, Τόποι: Κοινωνιολογικές Προσεγγίσεις Στον Τουρισμό, εκδόσεις ΕΞΑΝΤΑΣ Α.Ε.

Hudman L & Jackson R (1996). «Παγκόσμια Ταξιδιωτική & Τουριστική Γεωγραφία», Εκδόσεις ΕΛΛΗΝ, σελ. 37.

β) Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

Cummings HM, Vandewater EA (2007). Relation of adolescent video game play to time spent in other activities. Arch Pediatr Adolesc Med, 161(7):684-9

Haase A, Steptoe A, Sallis JF, Wardle J (2004). Leisure-time physical activity in university students from 23 countries: associations with health beliefs, risk awareness, and national economic development. Prev Med, 39(1):182-90

Feifer M (1986). “Tourism in history: form the imperial Rome to the present”. New York: Stein and Day.

Sjolie AN, Thuen F (2002). School journeys and leisure activities in rural and urban adolescents in Norway. Health Promot Int, 17(1):21-30

Towner G (1985). The Grant Tour: A key Phase in the History of Tourism. Annals of Tourism Research, 12(3):298-312.

γ) Πηγές από το διαδίκτυο με ημερομηνία

Ελεύθερος Χρόνος. Πρόγραμμα Αγωγής Υγείας. 6^ο Γυμνάσιο Σερρών. Ήταν διαθέσιμο στην http://www.6gymnasio.gr/ACTIVITIES/math_ergasies/EL_XRONOS/ele_xronos.htm
(τελευταία πρόσβαση στις 28/11/2010).

Λαμπρόπουλος Γ, Γεωργόπουλος Ν (2006). Άξονες ανάπτυξης εναλλακτικού τουρισμού άθλησης στην Ελλάδα : εμπειρική έρευνα, <http://dspace.lib.uom.gr/handle/2159/2067>
(τελευταία πρόσβαση στις 1/12/2010).

Πετροπούλου Α (2010). Εναλλακτικές μορφές τουρισμού. <http://nemertes.lis.upatras.gr/dspace/handle/123456789/2499>, σελ 119-120
(τελευταία πρόσβαση στις 30/11/2010).

Σάντου Ε & Ευσταθίου Μ (2009). Ελεύθερος χρόνος στη ζωή των νέων. 2^ο Πειραματικό Λύκειο Αθηνών. Ήταν διαθέσιμο στην <http://2lyk-peir-athin.att.sch.gr/school.files/erg/tec/Santou,Xronos.pdf>
(τελευταία πρόσβαση στις 10/11/2010).

Χρόνη Σ.. (2001). Δραστηριότητες αθλητισμού αναψυχής στην Ελλάδα: αντιλήψεις φοιτητών φυσικής αγωγής. Ήταν διαθέσιμο στην http://www.pe.uth.gr/sk_cms/scriptlib/getblob.php?redir=./images/notfound.htm&table=publications&field=doc&id=95
(τελευταία πρόσβαση στις 15/11/2010).

Παράρτημα

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

- 1) Φύλο:
 Άνδρας Γυναίκα
- 2) Έτος γέννησης:
- 3) Ποιος είναι ο τόπος μόνιμης κατοικίας σας;
- 4) Σε ποια σχολή φοιτάτε και σε ποιο τμήμα;
- 5) Πραγματοποιήσατε κάποιο ταξίδι κατά τη διάρκεια των περσινών καλοκαιρινών διακοπών (2007);
 Ναι, που
 Όχι
- 6) Αν ναι, ποια τα κίνητρα για την επιλογή του συγκεκριμένου προορισμού;
 διασκέδαση δημιουργική αξιοποίηση ελεύθερου χρόνου
 ξεκούραση ζωή στη φύση
 νέες γνωριμίες αλλαγή παραστάσεων
 αξιοθέατα γνώσεις
 παραλίες άλλο
 μνημεία
- 7) Τα έργα υποδομής και ψυχαγωγίας, τα κτίρια και οι εγκαταστάσεις επηρέασαν την επιλογή σας για ένα τόπο προορισμού;
 πάρα πολύ
 πολύ
 λίγο
 καθόλου
- 8) Ποια μέσα χρησιμοποιήσατε για την μετακίνηση σας όταν πραγματοποιήσατε το συγκεκριμένο ταξίδι;

- πλοίο αεροπλάνο αυτοκίνητο
 τρένο Άλλο

9) Με ποιους πραγματοποιήσατε τις διακοπές αυτές;

- οικογένεια φίλους μόνος
Άλλο

10) Τι είδους τουριστικό κατάλυμα επιλέξατε να μείνετε κατά τη διάρκεια των καλοκαιρινών σας διακοπών;

- ξενοδοχείο
 ενοικιαζόμενο δωμάτιο
 camping
 σπίτι φιλικών προσώπων
 αυτοεξυπηρετούμενο κατάλυμα
Άλλο

11) Κατά πόσο το εισόδημα επηρέασε την τελική σας απόφαση στην επιλογή του τόπου προορισμού;

- πάρα πολύ
 αρκετά
 σχεδόν καθόλου
 καθόλου

12) Σε ποιες από τις παρακάτω δραστηριότητες συμμετείχατε κατά τη διάρκεια των καλοκαιρινών σας διακοπών έστω μια φορά;

☐ Κολύμβηση	☐ Γκολφ	☐ Bowling
☐ Θαλάσσιο σκι	☐ Wind surf	☐ Τοξοβολία
☐ Τένις	☐ Ποδηλασία	☐ Beach Volley
☐ Ποδοσφαίρο	☐ Τάβλι	☐ Aerobic
☐ Σκάκι	☐ Καταδύσεις	☐ Jet ski
☐ Water polo	☐ Κωπηλασία	☐ Canoe kayak
☐ Ping pong	☐ Χορός	☐ Ιππασία
☐ Μπιλιάρδο	☐ Βόλεϊ	☐ Ψάρεμα

Άλλο

13) Σε ποια αντικείμενα ξοδέψατε χρήματα;

☐ Souvenirs	☐ Ρούχα	☐ παπούτσια
☐ CD's	☐ Βιβλία	☐ Κάμερες, φιλμ
☐ Δώρα αγαπημένων προσώπων	☐ Είδη παραλίας	☐ Αντιηλιακά
☐ Αρώματα	☐ καλλυντικά	☐ Κοσμήματα
☐ Περιοδικά	☐ Τσάντες	☐ Γυαλιά ηλίου
- Άλλο

14) Σε ποιες υπηρεσίες ξοδέψατε χρήματα;

☐ Cinema	☐ Cafe	☐ Spa
☐ Ταβέρνες	☐ Μουσεία	☐ Αρχαιολογικούς χώρους
☐ Μεζεδοπωλεία	☐ Club	☐ Εμπορικά κέντρα
☐ Κέντρο αισθητικής	☐ fast food	☐ Net cafe
☐ Μπουζούκια	☐ Φεστιβαλ/συναυλίες	Άλλο

15) Με ποιους ανθρώπους συναναστραφήκατε κατά τη διάρκεια των διακοπών;

- Ντόπιους κατοίκους
- Επισκέπτες
- Εργαζόμενους
- Άλλο